

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

Politikos mokslų bakalauro programa

IEVA MARIJA MENDEIKAITĖ

IV kursas, 2 grupė

**NESIKIŠIMO Į KITOS VALSTYBĖS VIDAUS REIKALUS PRINCIPO SAMPRATOS
ANALIZĖ: 2020 M. BALTARUSIJOS PREZIDENTO RINKIMŲ ATVEJIS**

BAIGIAMASIS BAKALAURO DARBAS

Darbo vadovė:
Lekt. dr. Erika Leonaitė

Vilnius, 2021 m. gegužės 17 d.

BAKALAURO DARBO PRIEŠLAPIS

Bakalauro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Bakalauro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro darbo recenzentas/-ė:

.....
(v., pavardė)

Bakalauro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas bakalauro darbas „Nesikišimo į kitos valstybės vidaus reikalus principo sampratos analizė: 2020 m. Baltarusijos Prezidento rinkimų atvejis“ yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Vardas, Pavardė

Parašas

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Mendeikaitė I. Nesikišimo į kitos valstybės vidaus reikalus principo sampratos analizė: 2020 m. Baltarusijos Prezidento rinkimų atvejis: Politikos mokslų specialybė, bakalauro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas E. Leonaitė. – V., 2021. – 39 p.

Reikšminiai žodžiai: nesikišimo į kitos valstybės vidaus reikalus principas, diskurso analizė, konstruktyvizmas, tarptautinė teisė, Baltarusijos Respublika, Rusijos Federacija, Jungtinės Tautos, suverenumas, žmogaus teisės, intervencija.

Šiame darbe yra nagrinėjamas tarptautinės teisės principas dėl draudimo kištis į kitos valstybės vidaus reikalus. Šio principo apibrėžimas yra imlus interpretacijai, todėl priklauso nuo tarptautiniuose santykiuose vykstančių ir nuolat kintančių procesų visumos. Tyrimas vykdomas taikant konstruktyvistinę prieigą ir diskurso analizę. Darbo metu skirtingos nesikišimo principo interpretacijos yra identifikuojamos analizuojant tarptautinės teisės specialistų pozicijas, politinių lyderių pasisakymus ir tautinės tapatybės sampratas. Vėliau identifikuotos pozicijos yra tiriamos 2020 m. Baltarusijos Respublikos Prezidento rinkimų ir įvykių, sekusių po jų, atvejo studijos rėmuose. Šiuo būdu yra siekiama nustatyti, kokių veiksnių visuma lėmė nesikišimo principo sampratos raidą Baltarusijos Respublikoje ir kaip šis principas yra suvokiamas šiandien. Tyrimas pateikia naują požiūrį į Baltarusijoje naudojamą nesikišimo principo sampratą ir jos sąveiką su žmogaus teisių pažeidimais, atskleisdamas sudėtingus ir įvairialypius veiksnius, slypinčius už šio proceso.

Turinys

Įvadas	7
1. Teorinis pagrindas.....	13
1.1. Konstruktyvizmas.....	13
1.2. Nesikišimo principas kaip politinė kalba.....	16
1.3. Nesikišimo principas kaip istorinis konstruktas.....	17
1.4. Metodologija	18
2. Nesikišimo principo sampratos formavimasis: teorija ir praktika	18
2.1. Tarptautinės teisės normos: Nikaragvos byla	19
2.2. Tarptautinės teisės normos: Draudžiamojo kišimosi samprata.....	20
3. Baltarusijos atvejo studija	21
3.1. Didysis brolis: Nesikišimo principo samprata autoritariniuose režimuose	22
3.2. Žmogaus teisių ir nacionalinio saugumo polemika	25
3.3. Draudžiamojo kišimosi samprata	27
Išvados	30
Literatūros sąrašas.....	32
Summary	38

Santrumpos

EES – Eurazijos Ekonominė Sąjunga

ES – Europos Sąjunga

GA – Generalinė Asamblėja

JAV – Jungtinės Amerikos Valstijos

JT – Jungtinės Tautos

ST – Saugumo Taryba

TTT – Tarptautinio Teisingumo Teismas

Įvadas

Nesikišimo į kitos valstybės vidaus reikalus (*non-interference*) principas – kiekvienos suverenios valstybės teritorinio vientisumo bei politinės nepriklausomybės garantas¹. Tačiau nors šio principo apibrėžimas jau ilgą laiką yra įtvirtintas tarptautinėje teisėje, jo interpretacija vis dar išlieka labai plati. Dėl skirtingų nesikišimo į kitos valstybės vidaus reikalus principo interpretacijų kyla teisiniai nesutarimai, tarptautiniai konfliktai, neatkreipiamas reikiamas dėmesys į žmogaus teisės klausimus. Dažnu atveju konstruojant savitas principo apibrėžimo interpretacijas siekiama apsiginti nuo kritikos dėl žmogaus teisių pažeidimų ar jų neužtikrinimo.

Skirtingos principo interpretacijos priežastys atsiranda dėl išsiskiriančio požiūrio į istorinį principo formavimosi kontekstą, ypač analizuojant suverenumo ir žmogaus teisių konceptus. Kanados mokslininkė Cristina Gabriela Badescu teigia, jog remiantis Vestfalijos modeliu, į šalies suverenumo konceptą pasaulyje ilgai buvo žiūrima kaip į „pamatinę tarptautinės sistemos dalį“, tačiau šiais laikais vis dažniau tarptautinėje teisėje minimos žmogaus teisės ir siekis jas apsaugoti meta iššūkį absoliutaus suverenumo teorijai².

Australų mokslininkas Christian Reus-Smit teigia, kad suverenumas ir žmogaus teisės dažniausiai yra suprantami kaip atskiri ir vienas kitam prieštaraujantys konceptai. Pasak mokslininko, suverenumas tarptautinėje bendruomenėje dažnai interpretuojamas kaip pagrindinė tarptautinės teisės norma, o žmogaus teisės – tarptautinę normą kompensuojantis priedas, siekiantis sumažinti suvereno galios viršenybę individo atžvilgiu. Anot C. Reus-Smit, toks požiūris egzistuoja todėl, kad suverenumo principas, nustatydamas valstybės galios viršenybę tos šalies teritorijoje taip pat numato, kad jokia kita valstybė šioje teritorijoje negali tokios galios viršyti. Tuo tarpu žmogaus teisių normos tokią galios viršenybę riboja, ragindamos valstybę laikytis universalių tarptautinės teisės standartų ir jais vadovaujantis gerbti savo šalies piliečių teises. Autorius teigia, kad dėl šios skirties valstybėse, kuriose suverenumo principas yra stipresnis, žmogaus teisių konceptas bus silpnesnis ir atvirksčiai³. Amerikiečių mokslininkas Jack Donnelly šią skirtį įvardija kaip kovą tarp valstybės ir individo dėl savo teisių viršenybės arba kaip polemiką tarp 1648 m. Vestfalijos taikos sutarties ir 1948 m. Visuotinės Žmogaus teisių Deklaracijos normų⁴.

---

¹ L Oppenheim, R Y Jennings, Arthur Watts, *Oppenheim's international law: Vol. 1, Peace*. London: Longman, 1996.

² Cristina Gabriela Badescu, *Humanitarian Intervention and the Responsibility to Protect: Security and human rights (Global Politics and the Responsibility to Protect)*. London: Routledge, 2010, 20.

³ Christian Reus-Smit, „Human Rights and the Social Construction of Sovereignty.” *JSTOR*, 519, 2001, Spalis <<https://www.jstor.org/stable/20097758?seq=1>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁴ Jack Donnelly, „State Sovereignty and Human Rights.” *University of Denver*, 2004, Birželio 23 d., 1 <<https://www.du.edu/korbel/hrhw/workingpapers/2004/21-donnelly-2004.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 05].

Vestfalijos modelio šalininkai, tokie kaip austrų-amerikiečių teisininkas Leo Gross, teigė, kad Vestfalijos taika buvo pirmasis tokios kokybės ir pasisekimo susilaukęs teisinis sprendimas tiek Europai, tiek visam pasauliui. Pasak teisininko, būtent Vestfalijos sutarties dėka pasaulis pirmą kartą sujungė jėgas vardan bendro tikslo⁵. Tokiam požiūriui pritarė ir garsus vokiečių teisininkas bei vienas iš klasikinio realizmo teorijos pradininkų Hans J. Morgenthau, tvirtindamas, kad Vestfalijos taikos sutartis buvo tai, kas „teritorinę valstybę pavertė modernios valstybės sistemos pagrindu“⁶. Britų autoriai Michael Sheenan ir Graham Evans šios taikos reikšmingumą apibūdino kaip sutartį, kuri „oficialiai pripažino suverenios valstybės konceptą“⁷ bei įgalino naują teisinio diskurso sampratą, konstruojančią „teritorinio suvereniteto pagrindu sukurtą valstybių visuomenę“, kuri remiasi lygybės, autonomijos ir nesikišti į viena kitos vidaus reikalus principais⁸.

Vis dėlto vokiečių mokslininkai Andreas Osiander, Benno Teschke bei britų mokslininkai P.A. Hayman ir John Williams į šiandieninę Vestfalijos modelio sampratą žvelgia skeptiškai. Remiantis A. Osiander, Vestfalijos taikos sutartis yra tapusi teorine disciplina, kuri, vadovaudamasi istorinės praeities mitu, šiandien ypač paranki valstybėms, siekiančioms savanaudiškų politinių tikslų⁹. Anot B. Teschke, kadangi istorinė praeitis yra imli interpretacijai, Vestfalijos modelis turėtų būti suprantamas ne kaip teorija, o veikiau kaip alternatyvi jos retrospektyva: „Turbūt akivaizdžiausias Vestfalijos sutarties trūkumas atsiskleidžia stebint politinių režimų prigimtį. Sutartys buvo sudaromos ne tarp valstybių, o tarp valdančiųjų, [...] nei vienas iš pasirašiusiųjų neturėjo modernios valstybės įsivaizdavimo, taip pat kaip ir jokia šiandienos politikos norma nebuvo 1648 m. rezultatas“¹⁰. P.A. Hayman ir John Williams nuomone, pasirašiusieji Vestfalijos sutartį ją interpretavo veikiau kaip laikiną politinių ir ekonominių priespaudų sustabdymo galimybę nei kaip priemonę, pasinaudojant nesikišimo principo apibrėžimu, konstruoti modernaus teisinio diskurso sampratą¹¹.

1948 m., besivystant tarptautinei teisės sistemai bei spartėjant globalizacijos ir žmogaus teisių sklaidos procesams, Jungtinės Tautos (toliau – JT) priėmė Visuotinę žmogaus teisių

---

⁵ Leo Gross, „The Peace of Westphalia, 1648-1948.” *JSTOR*, 1948, Sausis, 20 <<https://www.jstor.org/stable/2193560?seq=1>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁶ Andreas Osiander, „Sovereignty, International Relations, and the Westphalian Myth.” *Friedrich Ebert Stiftung*, 2001, 261 <<https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/10676369.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁷ David Boucher, „Resurrecting Pufendorf and capturing the Westphalian moment.” *CORE*, 2001, 561 <<https://core.ac.uk/download/pdf/2814435.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁸ Graham Evans, Jeffrey Newnham, *The Dictionary of World Politics: A Reference Guide to Concepts, Ideas, and Institutions*. New York: Simon & Schuster, 1990, 501.

⁹ P. A. Hayman, John Williams, „Westphalian sovereignty: rights, intervention, meaning and context.” *CORE*, 2013, Kovas, 2 <<https://core.ac.uk/download/pdf/192617916.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 05].

¹⁰ Benno Gerhard Teschke, *The Making of the Westphalian State-System: Social Property Relations, Geopolitics and the Myth of 1648*. London: ProQuest LLC, 1999, 260.

¹¹ Hayman, Williams, 4.

deklaraciją¹². Amerikos tarptautinės viešosios teisės profesorė Lori Fisler Damrosch teigia, jog: „Nepaisant to, kad Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos nuostatos neturėjo tokios pačios įstatyminės galios kaip kiti teisiniai reglamentai, visai kaip ir JT Chartija, tai buvo vienas iš pačių reikšmingiausių dokumentų žmogaus teisių srityje. Tai buvo deklaracija, kuri svariai prisidėjo prie žmogaus teisių įtvirtinimo praktiškai visose pasaulio valstybėse jų konstituciniame ir įstatyminiame lygmenyje¹³.“ Vėliau, mokslininko Ivan Simonovic teigimu, Visuotinė žmogaus teisių deklaracija tarptautiniame lygmenyje pamažu įgavo vis didesnę reikšmingumą ir buvo naudojama kaip atsvara absoliutaus suverenumo idėjai: „Žmogaus teisių apsauga ir šių teisių sklaida užima vis didesnę vaidmenį tarptautinėje visuomenėje. Šalių, kurios pripažįsta tarptautinio bendradarbiavimo svarbą stengiantis apsaugoti, stebėti ir reikalui esant - ginti žmogaus teises, taip pat daugėja. [...] Tačiau nepaisant šių pozityvių pokyčių žmogaus teisių konceptas vis dar susiduria su tam tikrais iššūkiais. [...] Kai kurios valstybės, vadovaudamosis siekiu apginti savo nacionalinį suverenitetą ar išlaikyti tam tikrus tradicinius šalies valdymo įpročius, naudojami suvereniteto principu kaip priemone išvengti kritikos dėl valstybėje vykdomų žmogaus teisių pažeidimų¹⁴.“ Profesoriaus Hurst Hannum nuomone, toks betarpiškas absoliutaus suverenumo principo naudojimas kelia grėsmę pamatiniams žmogaus teisių principams: „[...] absoliutaus suverenumo laikai baigėsi. [...] jokia valstybė neturi teisės vykdyti masines žudynes tik todėl, kad yra suvereni JT narė¹⁵.“ Tokiai nuomonei pritaria ir amerikiečių mokslininkai Michael J. Glennon ir Peter Ackerman, teigdami, kad „demokratijos sklaida [...] nėra kišimasis į kitos šalies reikalus, veikiau – teisėtas ir girtinas procesas¹⁶.“

Polemika tarp šių dviejų tarptautinės teisės stovyklų atsiskleidžia nagrinėjant autoritarinių valstybių konstruojamą teisinį diskursą dėl nesikišimo principo sampratos. Rusijos Federacijos Konstitucinio Teismo pirmininko Valery Zorkin teigimu: „Nepaisant daugybės pasaulyje įvykusių pokyčių, didžioji dalis valstybių šalies suverenumą vis dar laiko pamatine konstitucinės sistemos dalimi¹⁷.“ V. Zorkin nuomone, nors tokios demokratijos kaip Rusija vadovaudamosios Vestfalijos sutartimi laikosi nuostatos dėl valstybės galios viršenybės savo

---

¹² Amnesty International UK, „What is the Universal Declaration of Human Rights?“ 2017 <<https://www.amnesty.org.uk/universal-declaration-human-rights-UDHR>> [Žiūrėta 2021 05 05].

¹³ Michigan State Journal of International Law, „Michigan State international law review.“ *BerkeleyLaw*, 2009, 528 <<https://lawcat.berkeley.edu/record/1160286>> [Žiūrėta 2021 05 05].

¹⁴ Daniel Albahary, *International Human Rights and Global Governance: The End of National Sovereignty and the Emergence of a Suzerain World Polity?* Michigan: Michigan State University Journal of International Law, 2010, 528.

¹⁵ Jianming Shen, „The Non-Intervention Principle and Humanitarian Interventions under International Law.“ *University of Baltimore*, 2001, 11. ISSN: 1527-8352 <http://law.ubalt.edu/downloads/law_downloads/ILT_07_2001.pdf> [Žiūrėta 2021 05 05].

¹⁶ Michael J. Glennon, Peter Ackerman, „The Right Side of the Law.“ *Tavaana*, 2007, Rugsėjo 1 d., 1 <<https://tavaana.org/sites/default/files/The%20Right%20Side%20of%20the%20Law%20-%20The%20American%20Interest.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 05].

¹⁷ Valery Zorkin, „An Apologia of The Westphalian System.“ *Russia in Global Affairs*, 2004, Rugpjūčio 10 d. <<https://eng.globalaffairs.ru/articles/an-apologia-of-the-westphalian-system/>> [Žiūrėta 2021 05 05].

šalies teritorijoje ir šios nuostatos nekeičia, dabartinė valstybės suvereniteto samprata tarptautinėje visuomenėje yra keičiama ir varžoma įvairių vidinių ir išorinių faktorių ir naujų apribojimų, susijusių su žmogaus teisėmis. Pasak teisininko, noras pakeisti JT Chartijoje esantį nesikišimo principo apibrėžimą atnaujintomis globalaus saugumo gairėmis kelia tiesioginę grėsmę suverenumo principui ir prieštarauja pačios JT atsiradimo aplinkybėms. 2015 metais tokį patį susirūpinimą dėl įvairiai interpretuojamo nesikišimo principo apibrėžimo išreiškė ir Rusijos užsienio reikalų ministras Sergey Lavrov: „Stebint situaciją, kai kiekvieną dieną nesikišimo principą yra bandoma aiškinti savaip, [...] norėtume [...] pakalbėti apie galimybę sudaryti naują deklaraciją, kurioje nesikišimo principas būtų griežtai apibrėžtas¹⁸.“ Nors akademinėse diskusijose teisinis nesikišimo principo apibrėžimas daugelio mokslininkų yra pripažįstamas iš dalies nekonkrečiu¹⁹, vis dėlto remiantis akademiku Roy Allison, toks kategoriškas Rusijos požiūris dėl žmogaus teisių veikiamo nesikišimo principo yra daugiau bandymas atmesti „Vakarų iniciatyva“ vykdomus tarptautinės teisės pokyčius nei siekį apsaugoti suverenumo konceptą²⁰.

Dėl šių priežasčių diskusija tarp absoliutaus suverenumo, nesikišimo principo ir žmogaus teisių kuriamų priešpriešų yra **aktuali** ne tik todėl, kad tiriant naujausius atvejus būtų galima papildyti esamų empirinių tyrimų lauką ir suprasti kaip šių principų sąveika varijuoja laike ir erdvėje, tačiau ir tam, kad būtų galima analizuoti, kaip nesikišimo principo apibrėžimas tampa priemone siekiant savanaudiškų politinių tikslų konkrečiuose režimuose. Akademikas Allen S. Weiner teigia, kad politinių tikslų prioretizavimas ir jų iškėlimas aukščiau žmogaus teisių yra dažnas reiškinys neliberaliuose autoritariniuose režimuose,²¹ todėl yra privalu tirti, kokią pėdsaką šis prioretizavimas palieka nuolatos besivystančioje tarptautinės teisės sistemoje, ypačingai tuomet, kai režimas, piktnaudžiaudamas žmogaus teisių ir suverenumo sąvokomis, teisina politinės prievartos naudojimą savo šalies viduje.

Vienas iš tokių režimo pavyzdžių, kuris šiandien yra vertas detalesnės analizės bei pagrindinis šio darbo **objektas** – nesikišimo principo interpretacijos, atsiskleidusios 2020 m. Baltarusijos prezidentų rinkimų įvykių kontekste. Tarptautinei bendruomenei ir Baltarusijos

---

¹⁸ TACC, „Lavrov noted the close coordination of the Russian Federation and Venezuela in the international arena and in the UN Security Council.“ 2015, Spalio 2 d. <<https://tass.ru/politika/2310238>> [Žiūrėta 2021 05 05].

¹⁹ Vaughan Lowe, *International Law*. New York: Oxford University Press, 2007, 104.

²⁰ Roy Allison, „Russia and the post-2014 international legal order: revisionism and realpolitik.“ *Oxford University Research Archive*, 2017, 1 <<https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:90e444e9-9f27-48ee-a999-6287a25b1ff1>> [Žiūrėta 2021 05 05].

²¹ Allen S. Weiner, „Authoritarian International Law, the Use of Force and Intervention.“ *Cambridge Core*, 2020, Rugsėjo 17 d., 220-225 <<https://www.cambridge.org/core/journals/american-journal-of-international-law/article/authoritarian-international-law-the-use-of-force-and-intervention/7838F875CD60FF698248AE56B98265BA>> [Žiūrėta 2021 05 05].

piliečiams pradėjus kelti rinkimų teisėtumo klausimą,²² Baltarusijoje buvo suorganizuotas vienas didžiausių protestų šalies istorijoje. Tačiau būtent tai, jog protesto metu buvo naudojamas neproporcingas šalies jėgos struktūrų smurtas prieš protestuotojus, atkreipė tarptautinės bendruomenės dėmesį²³. Remiantis advokatu Kenneth Roth, Baltarusijos valdžia, naudodamasi nesikišimo principo apibrėžimu, bando apsiginti nuo išorės kritikos dėl šalyje vykdomų žmogaus teisių pažeidimų ir išvengti tolimesnių sankcijų dėl netinkamo elgesio su savo piliečiais²⁴.

Tyrimo lauke empirinis Vestfališkosios ir moderniosios tarptautinės teisės priešpriešų iširtumo lygis yra pakankamai didelis. Analizuojant tarptautinės teisės specialistų Christian Reus-Smit, Christina Gabriela Badescu, Jack Donnelly, Louis Henkin, W. Michael Reisman bei Rusijos ir Rytų Europos politologų Roy Allison, Mikhail Antonov, Philip Remler esamus tyrimus, galima identifikuoti pagrindinius šių dviejų stovyklų naudojamus argumentus. Kaip buvo minėta anksčiau, Vestfališkosios teisės šalininkai išskiria suverenumo principo galios viršenybę. Todėl išorės valstybių priežastys, tokios kaip žmogaus teisių apsauga, niekada nebus pakankamai reikšmingos teisinant išorės galių kišimąsi į suverenios valstybės vidaus reikalus. Antrosios stovyklos atstovai tokias prielaidas paneigia, iškeldami žmogaus teisių apsaugos klausimus kaip tarptautinės bendruomenės prioritetą. Anot šios stovyklos atstovų, dėl spartėjančios globalizacijos ir augančios socialinės medijos įtakos problemos, su kuriomis susiduria žmogaus teisių konceptas, yra geriau matomos, aktualesnės, todėl Vestfališkosios teisės samprata nebėra pajėgi išspręsti modernaus pasaulio keliamų iššūkių. Vis dėlto, nepaisant empirinių tyrimų gausos, analizuojant šių dviejų teisinių diskursų kuriamas priešpriešas, akademinėje diskusijoje retai kalbama apie tokius atvejus, kai nesikišimo principo apibrėžimas, sugretintas su šiais konceptais, yra naudojamas kaip apsaugos priemonė nuo išorės kritikos dėl žmogaus teisių pažeidimų.

Kadangi į nesikišimo principo apibrėžimą patenka daugybė įvairių tarptautinių santykių veiksnių, šio tyrimo metu būtų sunku pateikti visus juos jungiančią sampratą, kuri visapusiškai paaikšintų principo kompleksiskumą Baltarusijos įvykių kontekste. Tačiau istoriniai motyvai, skatinantys valstybių nesutarimus dėl nesikišimo principo apibrėžimo, skirtingai konstruojami teisiniai diskursai, pagrindiniai sutarimo ir nesutarimo taškai, politinių lyderių pasisakymai,

---

²² Radio Free Europe Radio Liberty, "U.S., Europeans Say Belarusian Leader Illegitimate As New Crackdown Follows Surprise Swearing-In." 2020, rugsėjo 23 d. <<https://www.rferl.org/a/lukashenka-abruptly-sworn-in-for-new-term-as-belarusian-president/30853536.html>> [Žiūrėta 2021 05 05].

²³ Human Rights Watch, „Belarus Events of 2020.“ 2021, Sausio 13 d. <<https://www.hrw.org/world-report/2021/country-chapters/belarus>> [Žiūrėta 2021 05 05].

²⁴ Kenneth Roth, „To recapture the Initiative from the Human Rights opponents Foreword to the World Report 2009.“ *Human Rights Watch*, 2009 <<https://www.hrw.org/de/world-report/2009/country-chapters/258916>> [Žiūrėta 2021 05 05].

geopolitiniai valstybių veiksniai ir jų sąveika vienas su kitu gali padėti šį kompleksškumą paaiškinti.

Todėl tampa svarbu nagrinėti, ne tik kodėl valstybės renkasi prioretizuoti vienus principus vietoje kitų, tačiau ir kokie išoriniai veiksniai lemia šiuos pasirinkimus. Atsižvelgiant į tai, pagrindinis šio tyrimo **tikslas** yra atskleisti, kaip istorinis kontekstas lėmė nesikišimo principo apibrėžimo sampratą ir jos interpretacijas Baltarusijos Respublikos vyriausybėje 2020 m. Baltarusijos prezidentų rinkimų įvykių kontekste, kokia ji yra dabar bei kaip šio principo interpretacijos sąveikavo su žmogaus teisių klausimais.

Siekiant realizuoti tyrimo tikslą, bus naudojamas **diskurso analizės metodas**. Šio metodo pagrindu bus tiriami oficialūs Baltarusijos Respublikos, Rusijos Federacijos, JT teisiniai diskursai, politinių lyderių pasisakymai, tarptautinės teisės specialistų pozicijos, teisiniai nutarimai bei svarbiausių institucijų dokumentai, kurių duomenimis bus siekiama identifikuoti skirtingas nesikišimo principo interpretacijų priežastis.

Šios analizės pagrindu tyrimui keliami šie **uždaviniai**:

1. Suformuoti teorinį tyrimo pagrindą, remiantis konstruktyvizmo teorija.
2. Pristatyti esminius nesikišimo principo sampratos elementus.
3. Remiantis konstruktyvizmo teorijos prielaidomis tirti, kaip nesikišimo principo samprata formavosi per skirtingus tautinės tapatybės ir politinės kalbos diskursus.
4. Pristatyti suverenumo ir žmogaus teisių polemikos keliamus iššūkius Baltarusijoje.
5. Identifikuoti, kaip Baltarusija naudojo nesikišimo principo sampratą 2020 m. įvykių kontekste.

Tyrimo **aktualumas** yra grindžiamas keletu aspektų. Pirmiausia, idėja atlikti nesikišimo principo sampratos analizę, atsiskleidusią Baltarusijos 2020 m. įvykių kontekste, kilo iš pastebėjimo, kad tam tikri tarptautinės teisės principai yra imlūs interpretacijai, todėl dažnai gali tapti patogia priemone siekiant savanaudiškų politinių tikslų realizavimo, pavyzdžiui - apsiginti nuo išorės kritikos dėl žmogaus teisių pažeidimų vykdymo. Kadangi nesikišimo principas yra imlus interpretacijai, o tarptautinės teisės principų formavimasis – tęstinis reiškinys, nuolat varijuojantis laike ir erdvėje, svarbu tirti naujausius su principu susijusius atvejus, kad būtų galima identifikuoti šiandieninę teisinio diskurso kryptį Baltarusijoje. Kadangi empirinių duomenų apie 2020 – 2021 m. Baltarusijoje konstruojamą teisinį nesikišimo principo sampratos diskursą ir jo sąveiką su žmogaus teisių klausimais nėra daug, vienas iš šio darbo tikslų yra tokių tyrimų lauką papildyti, kad būtų galima nuodugniai išnagrinėti šios polemikos keliamus iššūkius regione.

Šio **tyrimo pagrindą** sudaro konstruktyvizmo teorija ir pagrindinės jos prielaidos. Darbe remiamasi esminėmis teorijos prielaidomis, tokiomis kaip socialiai konstruojamo

pasaulio idėja, tautinės tapatybės svarba ir politinės kalbos diskursų įtaka. Visų pirma, šios prielaidos bus tiriamos analizuojant konkrečius teorijos aspektus, - tapatybės formavimąsi per politinę kalbą bei istorinį kontekstą. Aptarus šiuos aspektus bus pristatoma darbo metodologija, tyrimo dizainas. Galiausiai bus atliekama oficialaus Baltarusijos teisinio diskurso analizė. Ši analizė leis identifikuoti, kaip nesikišimo principas yra interpretuojamas ne tik Baltarusijoje, tačiau ir buvusiam Sovietų sąjungos regione. Tyrimo pabaigoje bus formuojamos darbo išvados ir rekomendacijos, atsakančios į klausimą, kokie veiksniai paskatino dabartinę Baltarusijos nesikišimo principo sampratą, kaip ji sąveikavo su žmogaus teisių klausimais 2020 m. įvykių kontekste bei kokie tolimesni žingsniai yra reikalingi norint atlikti detalesnę nesikišimo principo interpretacijos analizę regione.

1. Teorinis pagrindas

Ši dalis yra skirta paaiškinti teorinio darbo pagrindą. Pasirinktas teorinis pagrindas leis suprasti naudojamos analizės reikšmę, joje vyraujančias perspektyvas bei konstruoti esmines, tyrimui aktualias darbo gaires. Pirmiausia bus aptariama konstruktyvizmo teorija ir pagrindinės jos idėjos, reikšmingiausių konstruktyvizmo stovyklos atstovų perspektyvos ir tarptautinių santykių prielaidos, vėliau, pasitelkus diskurso analizę, bus identifikuojama, ar šios prielaidos buvo reikšmingos tiriant Baltarusijos nesikišimo principo sampratą bei jo interpretaciją 2020 m. įvykių kontekste.

1.1. Konstruktyvizmas

Norint suvokti skirtingus valstybių vykdomos tarptautinės bei vidaus politikos veiksmus, svarbu remtis tarptautinių santykių teorija, kuri nesivadovautų vien tik materialių veiksmų aiškinimu, tačiau atkreiptų reikiamą dėmesį ir į valstybėje konstruojamos tapatybės, kultūros, identiteto bei viešojo diskurso idėjų svarbą. Viena pagrindinių tarptautinių santykių teorijų, siekiančių atskleisti socialinio konstrukto daromą įtaką nepastoviuose ir nuolat kintančiuose tarptautinių santykių procesuose, yra konstruktyvizmas. Nors konstruktyvizmo teorija tarptautinėje teisėje dažnai kaltinama pernelyg dideliu atsiribojimu nuo materialių sampratų, tokių kaip karinės ar ekonominės galios vaidmuo²⁵, vis dėlto garsus konstruktyvistas Alexander Wendt teigia, kad normatyvinės ir ideologinės struktūros yra tiek pat svarbios, kiek materialios, o tarptautinės sistemos struktūras jų sąveikos procese kuria patys veikėjai, paskui tapdami tokių struktūrų apribojimų įkaitais²⁶.

²⁵ Charles A. Kupchan, „Enmity into Amity: How Peace Breaks Out.“ *Friedrich Ebert Stiftung*, 2011, Balandis, 3 <<https://library.fes.de/pdf-files/iez/07977.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 05].

²⁶ Dovilė Jakniūnaitė, „Naujausios Tendencijos Tarptautinių Santykių teorijoje: Konstruktyvizmas, Postmodernizmas ir Virtualizmas.“ ISSN 1392-1681, 2000, Spalio 5 d., 59 <<http://www.jakniunaite.lt/wp-content/uploads/2015/06/2000-naujos-teorijos.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 05].

Pasirinkta konstruktyvizmo teorija šiam tyrimui yra naudinga todėl, kad būtent konstruktyvistai renkasi analizuoti klausimą, kaip tam tikri populiarūs demokratijos vertybių diskursai, pavyzdžiui, žmogaus teisės, įgauna galią keisti valstybių retoriką ir elgseną, kurdami naujas teisės normas ar pareigas. Tuo pačiu konstruktyvistai nepamiršta analizuoti veiksmų, kurie lemia valstybės identiteto kaitą. Siekiant išsiaiškinti, kaip šie procesai yra tiriami konstruktyvizmo teorijoje, svarbu suprasti pagrindines teorijoje keliamas prielaidas.

Viena iš pagrindinių konstruktyvizmo teorijoje keliamų prielaidų yra tai, kad tikrovė - socialinis konstruktas. Konstruktyvistai teigia, kad valstybės konceptas neegzistuoja, o tai, ką mes laikome valstybe, yra sąlygojama bendrų susitarimų, taisyklių, normų ir papročių²⁷. Toks tikrovės konstravimas - procesas, kai žmonės vienas su kitu sąveikaudami kuria naują objektą-tikrovę, kuri vėliau tampa socialine tvarka²⁸. Amerikiečių sociologai Peter L. Berger bei Thomas Luckmann teigė, kad už kiekvienos „realybės“ ir „žinojimo“ slypi tam tikri socialiniai kontekstai bei tiesos. Todėl, norint suprasti, kas yra „realybė“, būtina tirti jos sąveiką su šalia esančiais socialiniais kontekstais²⁹. Pavyzdžiui, politologo Thomas Ambrosio nuomone, šalys, kurios teigia, jog yra demokratinės valstybės, tačiau tuo pačiu nenori leisti kitoms šalims stebėti jų šalyse vykstančių žmogaus teisių pažeidimų, stengsis, kad politinėse diskusijose žmogaus teisių klausimai nebūtų keliami³⁰. Neretai, padedamos interpretacijai imlaus nesikišimo principo apibrėžimo, autoritarinės šalys žmogaus teisių klausimus dangsto po ekonomikos ar saugumo problemų skraiste.

Antroji reikšminga konstruktyvizmo teorijos prielaida yra tai, kad valstybės identitetas niekada negali atsirasti nepriklausomai nuo socialiai sukonstruoto pasaulio. Anot konstruktyvistų, valstybės laikosi tam tikrų normų ir susitarimų ne tik todėl, kad tai joms yra naudinga, tačiau ir todėl, kad su šiais susitarimais sieja savo tapatybę³¹. A. Wendt teigė, kad „kai struktūrinis imperatyvas neegzistuoja, valstybės gali „konstruoti“ savo tapatybes simbolinio bendradarbiavimo procese. Ar valstybės vienas kitą laikys draugėmis, ar priešėmis, paaiškės šiame procese³².“ Tarptautiniai santykiai šiuo atveju tampa tarsi savotiška valstybių „žaidimų aikštelė“, kurioje skirtingi veikėjai, sąveikaudami vienas su kitu ir kurdami bendras

---

²⁷ Jan Klabbers, „Friedrich Kratochwil. The Status of Law in World Society: Meditations on the Role and Rule of Law.“ *Oxford Academic*, 2014, Lapkritis <<https://academic.oup.com/ejil/article/25/4/1195/385576>> [Žiūrėta 2021 05 05].

²⁸ Dovilė Jakniūnaitė, 57.

²⁹ Peter L. Berger, Thomas Luckmann, *The Social Construction of Reality, A Treatise in the Sociology of Knowledge*. London: Penguin Books, 1966, 15.

³⁰ Thomas Ambrosio, *Authoritarian Backlash – Russian Resistance to Democratization in the Former Soviet Union*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2009, 58.

³¹ Maxym Alexandrov, „The Concept of State Identity in International Relations: A Theoretical Analysis.“ *CORE*, 2003, 34 <<https://core.ac.uk/download/pdf/197279417.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 05].

³² Stefano Guzzini, Anna Leander, *Constructivism and International Relations, Alexander Wendt and his critics*. New York: Routledge, 2006, 49.

normas, konstruoja savo identitetą ir taip pamažu pradeda įtvirtinti bei suvokti savo vaidmenį sistemoje³³.

Trečioji konstruktyvizmo keliama prielaida – nė viena žmogaus suorganizuota veikla, taip pat ir tarptautiniai santykiai, negalėtų egzistuoti be tam tikrų taisyklių ar normų³⁴. Todėl, kadangi valstybė yra konstruojama bendrų susitarimų ir normų, su kitomis valstybėmis ji gali turėti du santykius – sąjungininko arba priešo (*amity* arba *enmity*)³⁵. Škotijos antropologas Arthur Keith teigė, kad žmonės nuo seno vystėsi nevienodai, tai lėmė jų dalinimąsi į skirtingas rases, gentis, kultūras³⁶. Anot antropologo, tie, kurie priklauso tam tikrai kultūrai ar kitais būdais yra tos kultūros dalis, yra toleruojami tos kultūros žmonių (*amity*), tačiau tie, kurie jai nepriklauso ir kitais būdais nėra su ja susiję, gali tikėtis priešiško veiksmų (*enmity*). Kitaip tariant, valstybės su savo sąjungininkais elgsis kitaip nei su savo priešais, nes sąjungininkai, priešingai nei priešai, nekelia grėsmės. Kaip teigė A. Wendt, „žmonių elgesys su kitais objektais ar veiksniais remiasi prasme, kurią jie vienas kitam sukuria³⁷.“ Taigi valstybė, kuri savo tapatybę priskiria, pavyzdžiui, liberaliai demokratijai, veikia bus linkusi padėti šalims, kurios nukentėjo nuo žmogaus teisių pažeidimų ir atvirkščiai.

Taigi, anot konstruktyvistų, kiekviena visuomenė ir jos sistema yra socialinis konstruktas, todėl svarbu tirti ne tik kaip pasaulį formuoja žmogaus veikla, tačiau ir tai, kaip socialinė sistema veikia individą bei kokią reikšmę šiems procesams turi įsivaizduojamos bendruomenės, kultūra, kalba, normos, taisyklės ir kiti komunikaciniai procesai. Valstybės identiteto konstravimo prielaida leidžia suprasti, kad norint visapusiškai suvokti, kaip ir kodėl valstybės konstruoja savo interesus, privalu analizuoti aplinkybes, kuriomis formavosi tos valstybės tapatybė, tarptautinės anarchijos idėja bei suverenumo principas. Prielaida dėl *Amity-enmity* koncepto padės detaliau iširti, kaip yra suvokiami materialūs veiksniai (šiuo atveju – tarptautinės teisės principai) ir kokias reikšmes jiems priskiria skirtingi veikėjai (šiuo atveju – valstybės).

Toliau tyrimas yra dalinamas į **tris dalis**. Pirmiausia yra iškeliamos **dvi teorinės prielaidos**, padėsiančios identifikuoti oficialų Baltarusijos teisinį diskursą ir šalies požiūrį į nesikišimo principo sampratą. Vėliau aprašoma dalis, paaiškinanti tyrimo **metodologijos** eigą.

³³ Dovilė Jakniūnaitė, 58.

³⁴ Ten pat, 60.

³⁵ Onur Sultan, „Regions and Powers.“ *Beyond the Horizon ISSG*, 2017, Balandžio 8 d. <<https://behorizon.org/regions-and-powers/>> [Žiūrėta 2021 05 05].

³⁶ Arthur Keith, „A New Theory of Human Evolution.“ *ArthurKeith*, 1948 <<https://arthurkeith.wordpress.com/a-new-theory-of-human-evolution/>> [Žiūrėta 2021 05 05].

³⁷ Alexander Wendt, „Anarchy is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics.“ *ResearchGate*, 1992, Kovas, 396-397 <https://www.researchgate.net/publication/227392580_Anarchy_is_What_States_Make_of_It_The_Social_Construction_of_Power_Politics> [Žiūrėta 2021 05 05].

1.2. Nesikišimo principas kaip politinė kalba

Kadangi konstruktyvizmo teorija teigia, jog visuomenės ir jų sistemos yra socialinis konstruktas, o joms priklausantis individas yra veikiamas įsivaizduojamų bendruomenių, kultūrų, kalbos normų ir kitų komunikacinių procesų, tampa svarbu tirti, kokią reikšmę šie lingvistiniai elementai turi formuojant valstybės ir individo požiūrį į nesikišimo principo sampratą.

Garsus prancūzų istorikas ir filosofas Michel Foucault kalbos konceptą apibūdina kaip „sąlygojantį ir konstruojantį subjektyvumą“³⁸. Jürgen Habermas „Kritinėje Teorijoje“ teigiama, kad kognityvinis ir veikiamasis ryšys tarp subjekto ir objekto turi būti nagrinėjami platesniame komunikaciniame lauke, kurį galima rasti dialogo intersubjektyvume³⁹. Dėl šių priežasčių kalbotyra tampa vienu iš esminių metodų, padedančių analizuoti vertybių, problemų, įvykių, krizių ar politinių pokyčių konstruktus. Amerikos politologo Murray Edelman teigimu, „Kalbėjimas apie politinius įvykius ar jų sėkmę yra tai, kas sąveikauja su žmonėmis, tai, kas juose formuoja tų įvykių sampratą. Politinė kalba yra politinė realybė“⁴⁰. Todėl galima daryti prielaidą, kad sukūrus tam tikrą politinę realybę, jos dalyviai bus linkę perimti tos realybės sampratą arba jai paklusti. Amerikiečių filosofo William G. Lycan teigimu: „Tam tikriems garsams mes, žmonės, sukuriame prasmę ir net nedvejodami į šias prasmes įsikimbame kaip į labai akivaizdžius faktus“⁴¹.

Tyrimo metu bus remiamasi šveicarų semiotiko Ferdinand de Saussure kalbos teorijos įžvalgomis. Remiantis šia teorija, kalbos konceptas yra socialinis fenomenas, atskirtas nuo materialaus pasaulio⁴². Saussure teorija vadovaujasi prielaida, kad kiekvieno individo lingvistinė sistema yra konstruojama to individo patirčių visumos⁴³. Šį konstruktą taip pat sudaro panašumų ir skirtumų (asociacijų) kūrimas. Egzistuojant šiems kontrastams, tarp jų galima brėžti skirtį ir išvengti lingvistinių neaiškumų, aiškiau skirti, kuris yra kuris. Panašiai yra ir su valstybėmis, siekiančiomis atskirti savo sąjungininkus ir priešus. Vis dėlto atrasti sąryšį tarp kalbos ir jos kuriamos prasmės nėra lengva užduotis, ypačingai nežinant kalbančiojo socialinio konteksto – jo požiūrio, problemų, rūpesčių ir t.t. Todėl net jeigu tarptautinėje

---

³⁸ Murray Edelman, „Political Language and Political Reality.” *JSTOR*, 1985, 10 <<https://www.jstor.org/stable/418800?seq=1>> [Žiūrėta 2021 05 05].

³⁹ Peter Dews, „Power and Subjectivity in Foucault.” *ResearchGate*, 1984, Kovas, 80 <https://www.researchgate.net/publication/315744463_Power_and_Subjectivity_in_Foucault> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁴⁰ Edelman, 10.

⁴¹ William G. Lycan, *Philosophy of Language, A Contemporary Introduction*. New York: Routledge, 2019, 1.

⁴² Judith T. Irvine, „When Talk Isn't Cheap: Language and Political Economy.” *AnthroSource*, 1989, Gegužė <<https://anthrosource.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1525/ae.1989.16.2.02a00040>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁴³ Ngoni Chipere, „Understanding Complex Sentences, Native Speaker Variation in Syntactic Competence.” *Springer Link*, 2003, 134 <https://link.springer.com/chapter/10.1057/9780230005884_7> [Žiūrėta 2021 05 05].

visuomenėje egzistuoja bendras konsensusas dėl tam tikrų įvykių, galima pastebėti nesutarimus dėl tų įvykių priešistorės.

Todėl, siekiant atskleisti Baltarusijos požiūrį į nesikišimo principo apibrėžimą, būtina identifikuoti, ar politinių lyderių pozicija dėl nesikišimo principo sampratos yra nuosekli, ar naudojama tik išimtinėms aplinkybėms. Remiantis konstruktyvizmo teorija ir F. de Saussure įžvalgomis, darbo metu bus tiriama, kaip Baltarusijos politiniai lyderiai konstruoja panašumų ir asociacijų idėjas ir kokį vaidmenį šios idėjos užima formuojant valstybės sampratą dėl nesikišimo principo apibrėžimo.

1.3. Nesikišimo principas kaip istorinis konstruktas

Minėtoje konstruktyvizmo prielaidoje apie valstybės identitetą buvo teigta, kad pastarasis negali atsirasti nepriklausomai nuo socialiai sukonstruoto pasaulio, o valstybės laikosi tų normų, su kuriomis sieja savo tapatybę. Kitaip tariant, - žmonės negimsta su užprogramuotu instinktu paklusti, todėl turi tokį instinktą susikurti patys. Ši prielaida yra verta detalesnės analizės, nes jos pagrindu galima tirti valstybių veiksmus, konstruojančius požiūrį į tarptautinę teisę.

Emer de Vattel teigė, kad „Meilė ir rūpestis, kurį savo šaliai jaučia žmogus, yra būtinas elementas išmintingai ir racionaliai meilei, kurią yra skolingas pats sau, nes jo paties laimė tolygi jo šalies laimei⁴⁴.“ Tačiau kadangi žmonės negimsta su instinktyviu noru paklusti sistemai, šiuo atveju – valstybei, tokį laimės konstruktą žmogaus sąmonėje padeda formuoti kultūra. Liah Greenfeld ir Jonathan Eastwood teigė, kad pati kultūra kaip procesas dėl savo prigimties nuolatos keičiasi ir transformuojasi. Ši nuolatinė transformacija pasireiškia ir individų patirtyje (taigi ir išgyventoje tapatybėje)⁴⁵.

Mokslininkė Vaiva Narušienė teigia, kad taip yra todėl, kad tam tikras kultūros objektas „[...] atskleidžia [...] visuomenės turimą praeities įsivaizdavimą, o kartu ir jos vertybes bei tapatybės apibrėžtį. [...] ji reiškia ne tik panašų visuomenės narių praeities suvokimą, tačiau teikia vienybės ir savitumo pojūtį, perduoda tam tikras visuomenei svarbias vertybes ir elgsenos pavyzdžius, taip pat leidžia pagrįsti ir įtvirtinti esamą visuomeninę ir politinę santvarką⁴⁶.“ Kolektyvinės atminties kūrėjo Maurice Halbwachs teigimu, kolektyvinė atmintis nėra duotybė,

---

⁴⁴ Béla Kaposy, Richard Whitmore, *The Law of Nations, Or, Principles of the Law of Nature, Applied to the Conduct and Affairs of Nations and Sovereigns, with Three Early Essays on the Origin and Nature of Natural Law and on Luxury*. Indiana: Liberty Fund, 2008, 11.

⁴⁵ Liah Greenfeld, Jonathan Eastwood, „National Identity.“ *Oxford Handbooks Online*, 2009, Liepa <<https://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199566020.001.0001/oxfordhb-9780199566020-e-11>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁴⁶ Vaiva Narušienė, „Istorinės atminties fenomenas pirmosios XX a. pusės rašytojų kūryboje: Fabijono Neveravičiaus istoriniai romanai lietuvių ir lenkų literatūros kontekste.“ *Vilniaus Universiteto leidykla*, ISSN 0258-0802, 2012, 75-76 <<https://www.zurnalai.vu.lt/literatura/article/view/2422/1619>> [Žiūrėta 2021 05 05].

veikiau socialiai konstruojama realybė⁴⁷. Todėl visuomenė gali gyvuoti tik tada, jei jos institucijos remiasi stipriu kolektyviniu tikėjimu. Istorinė atmintis tokioje situacijoje tampa svarbia visuomeninės ideologijos kūrimo priemone⁴⁸.

Šios išvalgos apie tautinio tapatumo konstravimą atskleidžia, koks reikšmingas yra istorinio konteksto vaidmuo. Istorikas Nicholas Tate tokį sąryšį tarp istorijos ir nacionalinio identiteto apibūdino taip: „Visuomenė, kurios visiškai nežavi jos istorinė praeitis, susiduria su grėsme prarasti savo tautinę tapatybę⁴⁹.“ Tampa akivaizdu, kad istorinio konteksto diskursas yra vienas pagrindinių valstybės kuriamos tapatybės konstravimo veiksnių. Todėl norint nuodugniai ištirti tyrimo metu iškeltus uždavinius, būtina tirti skirtingų istorijos diskursų sąveiką su valstybėje konstruojamomis tarptautinės teisės principų sampratomis.

1.4. Metodologija

Kadangi išsikelta konstruktyvistinė teorijos prieiga geriausiai atsiskleidžia per diskurso analizę, šiame tyrime diskurso analizės būdu bus tiriamos skirtingos tarptautinės teisės terminų sampratos bei tautinės tapatybės konstruktai, kurių identifikavimas padės atsakyti į klausimą, kokį vaidmenį atliko istoriniai bei politiniai veiksniai nesikišimo principo sampratos formavimuisi Baltarusijoje. Vėliau bus tiriama, ar šis teisinis diskursas keitėsi, ar buvo nuoseklus 2020 m. įvykių kontekste.

2. Nesikišimo principo sampratos formavimasis: teorija ir praktika

1945 m. ratifikavus JT Chartiją nesikišimo principo apibrėžimas ir naujos jo reguliacijos tapo oficialiomis tarptautinės teisės sampratomis. Vis dėlto nepaisant oficialaus principo įsitvirtinimo tarptautinės teisės sistemoje, kišimasis į kitų šalių vidaus reikalus vis dar buvo dažnas reiškinys. Esminė tokio reiškinio priežastis buvo tai, kad JT Chartija aiškiai uždraudė tik vieną kišimosi į kitos valstybės vidaus reikalus formą – karinę intervenciją⁵⁰. Kadangi teisiniai terminai neapibrėžė ribojimų toms intervencijoms, kurių metu nebūtų naudojama karinė galia arba ji nebūtų tiesiogiai susijusi su ja naudojančios šalies organais, nebuvo aišku, kada nesikišimo principo pažeidimais gali būtų laikomas teisėtu. Dėl šios priežasties nesikišimo principo samprata buvo suvokiama daugiau kaip tarptautinių santykių gairė nei kaip fundamentalus tarptautinės teisės principas. Vis dėlto tarptautinės teisės principus papildę apsisprendimo laisvės ir žmogaus teisių apsaugos konceptai metė iššūkį plačiai nesikišimo

---

⁴⁷ Maurice Halbwachs, *On Collective Memory*. Chicago: University of Chicago Press, 2020, 22.

⁴⁸ Narušienė, 76.

⁴⁹ Ann Low-Beer, „School History, National History and The Issue of National Identity.” *Universitat de Barcelona*, 2003, 4 <http://www.ub.edu/histodidactica/images/documentos/pdf/school_history.pdf> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁵⁰ Glennon, Ackerman, 4.

principo sampratos interpretacijai⁵¹. Anksčiau valstybių naudoti argumentai, teisinantys jų šalies teritorijoje vykdomą vidaus politiką, pavyzdžiui, siekį užtikrinti valstybės nevaržomą teisę rinktis savo šalies politinę sistemą, tapo nebeveiksniūs. Teisininkės Lori Damrosch duomenimis, modernus pasaulis suvokė, kad „valstybė „laisvai“ renkasi savo politinę sistemą tik tuomet, kai jos žmonės yra laisvi ją pasirinkti⁵².“.

Toks modernaus pasaulio konstruojamas teisinis diskursas patvirtina teorinėje dalyje iškeltą prielaidą, jog tam tikri populiarūs diskursai, įgaudami daugiau reikšmės, kuria naujas teisės normas. Todėl socialiai konstruojama tikrovė (šiuo atveju – tarptautinė teisė ir valstybė) yra sąlygojama bendrų susitarimų ir normų bei atitinkamai keičiasi kartu su šiomis normomis.

2.1. Tarptautinės teisės normos: Nikaragvos byla

1986 m. Tarptautinio Teisingumo Teismo (toliau – TTT) nagrinėta Nikaragvos byla svariai prisidėjo ribojant nevaržomą nesikišimo principo interpretacijos naudojimą. Pagrindinis byloje sprendžiamas klausimas buvo tai, ar prieš-revoliucinių jėgų *contras* veiksmai Nikaragvoje vykusio civilinio karo metu gali būti priskirti Jungtinėms Amerikos Valstijoms ir ar Jungtinės Valstijos gali būti laikomos atsakingomis už *contras* narių įvykdytus tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimus⁵³. Remiantis tuometinės Nikaragvos Vyriausybės teigimu, *contras* nariai buvo tiesiogiai pavaldūs JAV ir vykdė šios šalies nurodymą nuversti tuometinės Nikaragvos valdžią. Todėl, vadovaudamasi tarptautinės teisės nesikišimo principo apibrėžimu, Nikaragvos Vyriausybė reikalavo, kad JAV būtų laikoma atsakinga už *contras* vykdytas atakas Nikaragvos teritorijoje⁵⁴.

Nors JAV savo ruožtu teigė, kad vadovavosi JT Chartijos 51 skyriuje minima prigimtinė teise į kolektyvinę savigyną (angl. *collective self-defence*),⁵⁵ TTT tokį argumentą atmetė, nutariant, kad vienintelė teisėta savigynos forma galima tik tais atvejais, kai yra „naudojama savigynos atveju prieš užsienio valstybių vykdomą ginkluotą užpuolimą arba prieš nevyriausybinės organizuotas grupes, jeigu nevyriausybinės organizuotas grupes siunčia užsienio valstybė su tikslu įvykdyti ginkluotą užpuolimą“,⁵⁶ todėl pripažindama, kad „Jungtinės

---

⁵¹ Michael Wood, „Non-Intervention (Non-interference in domestic affairs).“ *Encyclopedia Princetoniensis* <<https://pesd.princeton.edu/node/551>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁵² Glennon, Ackerman, 5-6.

⁵³ Ignė Gražytė, *Valstybės atsakomybė už asmenų veikas*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2008, 26.

⁵⁴ Dakshinie Ruwanthika Gunaratne, „Nicaragua vs the United States: Use of Force and Self-Defense (1 of 3).“ *Ruwanthika Gunaratne*, 2012, Lapkričio 15 d. <<https://ruwanthikagunaratne.wordpress.com/2012/11/15/nicaragua-vs-us-case-summary/>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁵⁵ Ten pat.

⁵⁶ Edgardo Lisicos, *Ginkluotos jėgos naudojimo prieš „Islamo valstybės“ kovotojus teisėtumas pagal tarptautinę teisę*. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2018, 21.

Valstijos pažeidė tarptautinės teisės principą nesikišti į kitos šalies vidaus reikalus“,⁵⁷ įpareigojo JAV sumokėti reparacijas Nikaragvos vyriausybei.

Šios bylos nuosprendis reikšmingai prisidėjo prie nesikišimo principo sampratos įtvirtinimo tarptautinėje teisėje. Po šio nuosprendžio „kišimosi“ reikšmė tarptautinių santykių lygmenyje tapo daugiau nei tik akivaizdžios karinės galios panaudojimo veiksniai, kadangi, TTT teigimu, nesikišimo principas, visų pirma, yra priemonė ginti suverenių valstybių teritorinį vientisumą bei politinį integralumą ir negali būti naudojama teisinant tiesioginius ar netiesioginius šalių intervencinius veiksmus. Taip pat buvo įtvirtinta nuostata, kad visos intervencijos formos, kuriose naudojami prievartos (*coercion*) metodai, yra laikomos neteisėtomis ir negali būti vykdomos nepažeidžiant nesikišimo principo apibrėžimo⁵⁸. Po šio nuosprendžio „kišimosi“ reikšmė tarptautinių santykių lygmenyje tapo daugiau nei tik akivaizdžios karinės galios panaudojimo veiksniai.

2.2. Tarptautinės teisės normos: Draudžiamojo kišimosi samprata

Nors po Nikaragvos bylos nuosprendžio nesikišimo principo samprata įgavo daugiau tikslumo, kartu atsirado ir naujų neaiškumų. Kadangi TTT, apibūdindamas „prievartos metodų“ sampratą, pabrėžė neleistiną kišimąsi į kitos šalies vidaus politikos, ekonomikos ar kultūros reikalus,⁵⁹ vis dar buvo neaišku, kaip turėtų būti interpretuojamas nesikišimo principas, kai yra taikomi kitokie prievartos metodai⁶⁰.

Prieš tai minėtose F. de Saussure įžvalgose buvo keliamą prielaidą, kad kalbos konceptas yra socialinis fenomenas ir tai, kad kiekvieno individo lingvistinė sistema yra konstruojama to paties individo patirčių visumos. Tokia prielaida leidžia kurti panašumų bei asociacijų konstrukta, kuris atspindi valstybių teisinio diskurso konstravimą. Pavyzdžiui, Vakarų valstybėse egzistuoja skirtingi „nesikišimo“ ir „intervencijos“ sąvokų apibrėžimai, kurie tarptautinėje teisėje yra atskirti. Dėl šios priežasties intervencija į kitos šalies vidaus reikalus yra uždrausta, tačiau platesnę reikšmę turinti nesikišimo politika – ne⁶¹. Remiantis penkiais Kinijos Liaudies Respublikos principais dėl taikaus sugyvenimo, teiginys, kad privalo

⁵⁷ International Court of Justice, „Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America).“ 1984 <<https://www.icj-cij.org/en/case/70>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁵⁸ International Court of Justice, „Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua.” *Report of Judgments, Advisory Opinions and Orders*, 1986, 106 – 110 <<https://icj-cij.org/public/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 04].

⁵⁹ Nicholas Tsagourias, „Electoral Cyber Interference, Self-Determination and the Principle of Non-Intervention in Cyberspace.“ *EJIL:Talk!*, 2016, Rugpjūčio 26 d. <<https://www.ejiltalk.org/electoral-cyber-interference-self-determination-and-the-principle-of-non-intervention-in-cyberspace/>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁶⁰ Harriet Moynihan, „The Application of International Law to State Cyberattacks Sovereignty and Non-Intervention.“ *Chatham House*, ISBN:9781784133788, 2019, Gruodžio 2 d. <<https://www.chathamhouse.org/2019/12/application-international-law-state-cyberattacks/3-application-non-intervention-principle>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁶¹ Ten pat.

egzistuoti „visuotinė pagarba suvereniteto ir teritorinio vientisumo principams“ yra tolygus valstybių „nesikišimui į vienas kitos vidaus reikalus“,⁶² o rusiškoje Helsinkio baigiamojo akto versijoje minimas nesikišimo principas įvardinamas kaip „невмешательство“,⁶³ taip sujungiant intervencijos ir kišimosi principus į vieną darinį.

Panašus nesikišimo principo apibrėžimas ir „kitos kišimosi formos“ taip pat yra taikomos ir Tarptautinės teisės principų deklaracijoje, kuri numato, kad „Ryšium su tuo ginkluota intervencija ir visos kitos kišimosi ar bandymų grasinti formos, nukreiptos prieš valstybės teisinį asmenį ar prieš jos politinius, ekonominius ar kultūrinius sudedamuosius elementus yra tarptautinės teisės pažeidimas“⁶⁴. Toks apibrėžimas buvo patvirtintas po GA rezoliucijos dėl TT principų ir galiojo dar prieš svarstant Nikaragvos bylą.

Remiantis šiais apibrėžimais, galima daryti išvadą, kad nors galutinai nėra aišku, ką tiksliai reiškia „kitokios kišimosi formos“, skirtingos individų naudojamos lingvistinės sistemos, brėždamos skirtį tarp tam tikrų teisinių formuluočių, leidžia daryti prielaidą, kad nesikišimo principo pažeidimas gali būti laikomas teisėtu tuomet, kai kita šalis, naudodama prievartos elementą, tiesiogiai veikia suvereno galią tuose lygmenyse, kuriuose suverenas turi išimtinės teises – valstybės politikos, ekonomikos, kultūros sektoriuose⁶⁵.

3. Baltarusijos atvejo studija

Identifikavus oficialų tarptautinėje teisėje konstruojamą teisinio diskurso kryptį dėl nesikišimo principo sampratos ir teisingos jo interpretacijos, tampa svarbu tirti kaip šis teisinis diskursas veikė nesikišimo principo sampratą Baltarusijos Respublikoje, ir kaip šis principas yra naudojamas šiandien. Žinant, kad Baltarusijai, kaip ir visoms po-sovietinėms šalims pirmieji jų nepriklausomybės metai buvo lemiami sprendžiant valstybės teisinio diskurso formavimąsi, bei remiantis konstruktyvizmo teorijos išsikeltomis prielaidomis dėl istorinės atminties svarbos kuriant visuomenines ideologijas, šiandieninės šalyje naudojamos nesikišimo principo sampratos analizei yra būtina tirti bendrą autoritariniuose režimuose konstruojamą teisinio diskurso kryptį.

---

⁶² Ten pat.

⁶³ Ten pat.

⁶⁴ United Nations, „*Declaration on Principles of International Law Friendly Relations and Co-Operation among States in Accordance with The Charter of The United Nations.*” 1970, 7 <<https://www.un.org/ruleoflaw/files/3dda1f104.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁶⁵ Moynihan, „*The Application of International Law to State Cyberattacks Sovereignty and Non-Intervention.*“ Chatham House, ISBN:9781784133788, 2019, Gruodžio 2 d. <<https://www.chathamhouse.org/2019/12/application-international-law-state-cyberattacks/3-application-non-intervention-principle>> [Žiūrėta 2021 05 05].

3.1. Didysis brolis: Nesikišimo principo samprata autoritariniuose režimuose

Mokslininkai Michael J. Glennon ir Peter Ackerman teigia, kad yra nemažai įrodymų, jog autoritariniuose režimuose egzistuoja bendra koordinuota veikla, taikoma tam tikroms režimui „neparankioms“ socialinėms situacijoms, pavyzdžiui – spalvotoms revoliucijoms. Mokslininkų duomenimis, Venesuelos prezidentas Hugo Chavez, 2006 m. apsilankęs pas dabartinį Baltarusijos *de facto* prezidentą Aliaksandrą Lukašenką, pranešė, kad: „Šiandien galime pasinaudoti daugybe galimybių suformuoti strateginį aljansą, kad galėtume išgelbėti pasaulį nuo chaoso, karų ir spalvotų revoliucijų⁶⁶“. Toks strateginis aljansas – veiksmingas būdas sustiprinti autoritarinių režimų galią jų valdomose teritorijose, ypač pasinaudojant nesikišimo principo konceptu, kadangi, remiantis tarptautinės teisės principais, šalies prezidentas turi teisę prašyti užsienio šalių pagalbos, o šios, savo ruožtu, sulaukusios tokio prašymo, įvesti savo kariuomenę į kitos šalies teritoriją, jeigu yra įvykdomas nesikišimo principo pažeidimas⁶⁷.

Glennon ir Ackerman teigia, kad šiandienos autokratai demokratijos terminą pakeisdami „užsienio įtakos“ samprata, naudojami nesikišimo principu kaip priemone naudoti policijos jėgos struktūras siekiant įbauginti ir pateikiant falsifikuotus kaltinimus areštuoti tuos, kurie yra tokios „įtakos“ dalis⁶⁸. Tokia nesikišimo principo interpretacija ir šalies teisinio diskurso konstravimas, siekiant sumažinti Vakarų intervencinės politikos įtaką buvusiam Sovietų sąjungos regione, yra formuojamos ne vieną dešimtmetį. Tokį patį teisinio diskurso konstravimą atskleidė ir 2021 m. kovo 23 d. Rusijos Federacijos užsienio reikalų ministro Sergey Lavrov išleistas pareiškimas, kuriame buvo teigiama, kad yra: „[...] Privaloma gerbti teisėto valstybės suvereno teisės laisvai determinuoti ir pasirinkti savo kelią į valstybės vystymąsi. Kišimasis į kitos suverenios šalies vidaus reikalus naudojantis tokiais pretekstais kaip „demokratija“ yra nepriimtinas⁶⁹“.

Prie nuosekliai autoritarinių valstybių brėžiamų skirčių tarp Rytų ir Vakarų, ir skirtingai konstruojamų teisinių diskursų reikšmingai prisidėjo istorija. Žlugus Sovietų sąjungai, Baltarusijoje buvo priimtas sprendimas įteisinti rusų kalbą kaip antrąją oficialią šalies kalbą. Dėl šio sprendimo, lyginant su kitomis po-sovietinėmis šalimis, baltarusių kalboje užkoduota anti-sovietinė tapatybė neturėjo progos vystytis, o tai atsispindėjo šalies opozicijos gretose,

⁶⁶ Glennon, Ackerman, 5-6.

⁶⁷ Agata Kleczkowska, „Three Reasons Why the International Community Should Engage with the Situation in Belarus.“ *OpinioJuris*, 2020, rugsėjo 25 d. <<http://opiniojuris.org/2020/09/25/three-reasons-why-the-international-community-should-engage-with-the-situation-in-belarus/>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁶⁸ Glennon, Ackerman, 5-6.

⁶⁹ Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, „Joint Statement by the Ministers of Foreign Affairs the People’s Republic of China and the Russian Federation on Certain Issues of Global Governance in Modern Conditions.“ 2021, Kovo 23 d. <https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/4647776> [Žiūrėta 2021 05 05].

kuriose trūko pagrindo sutelkti visuomenės ar šalies aktyvistų palaikymą⁷⁰. Baltarusių kalba buvo laikoma opozicijos skiriamuoju bruožu. Dėl šios priežasties Baltarusijos valdžios konstruojamas teisinis diskursas kartu su nesikišimo principo samprata vadovavosi Rusijoje formuojamo teisinio diskurso pavyzdžiu. „Neigiamą Vakarų įtaką“ ir tapatų požiūrį į nesikišimo principo sampratą buvo galima pastebėti ir tuomet, kai po 2020 m. Baltarusijos prezidento rinkimų sekusių įvykių Aliaksandras Lukašenka pranešė Rusijos prezidentui Vladimirui Putinui suteikiantis teisę Rusijos karinėms jėgoms įsikišti į Baltarusijos teritoriją, jeigu tam atsirastų pagrindas.

Nagrinėjant akademinę literatūrą, galima pastebėti, kad oficialūs autoritarinių demokratijų teisinio diskurso konstruojami nesikišimo principo apibrėžimai dauguma atvejų yra naudojami kaip tam tikra šalies gynybinės pozicijos išraiška. Rytų politikos tyrinėtojas Roy Allison teigia, kad Rusija, nors ir pritaria oficialiai nesikišimo į kitos valstybės vidaus reikalus principo apibrėžimo formulotei, tarptautinės teisės pagrindu laikydama šalies teisę į suverenitetą, daugiausiai dėmesio skiria politinio režimo apsaugos šalyje užtikrinimui⁷¹. Nuo sovietinės Rusijos laikų susiformavęs klasių diskursas išskėlė proletarų viršenybę, Rusijos teisiniame diskurse dar kitaip įvardytą kaip „žmonių suverenitetą“. Praktikoje šis diskursas reiškę, jog bet kokia grėsmė proletarų klasei yra laikoma grėsmė pačiam „žmonių suverenitetui“. Kadangi to meto Rusijai buvo pavaldi didžioji dalis dabartinių Rytų regione esamų valstybių, įskaitant ir Baltarusiją, ilgainiui ši teisinio diskurso konstruojama grėsmės samprata buvo suvokiama kaip grėsmė pačiam suvereniteto principui, nesvarbu, ar ši grėsmė pasireiškėdavo Rusijoje ar kitoje, satelitinėje komunistinėje valstybėje⁷². Dėl šių priežasčių 2020 m., sulaukęs A. Lukašenkos prašymo įvesti Rusijos kariuomenę į šalies teritoriją, jeigu tam būtų pagrindas, V. Putinas tokį prašymą interpretavo kaip galimybę apginti Baltarusiją nuo Vakarų galių daromos įtakos: „Jie nori paveikti tuos procesus ir priimti tam tikrus sprendimus, kurie, jų manymu, atitinka jų politinius interesus⁷³“. Todėl, vadovaudamasis tarptautinėje teisėje minimu nesikišimo principu, teigė, kad Rusija yra „pasirengusi įvesti savo kariuomenę į Baltarusiją, jeigu tam būtų pagrindas⁷⁴“.

---

⁷⁰ Irina Busygina, *Russia – EU Relations and the Common Neighborhood, Coercion vs. Authority*. New York: Routledge, 2018, 128.

⁷¹ Roy Allison, *Russia, the West, and Military Intervention*. Oxford: Oxford University Press, 2013, 69.

⁷² Ten pat, 29.

⁷³ Catherine Putz, „Divergent Diplomatic on Belarus Across the Former Soviet Union.“ *The Diplomat*, 2020, Rugsėjo 1 d. <<https://thediplomat.com/2020/09/divergent-diplomatic-paths-on-belarus-across-the-former-soviet-union/>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁷⁴ Al Jazeera Media Network, „*Putin: Russian forces ready to enter Belarus to end protests*.“ 2020, Rugpjūčio 27 d. <<https://www.aljazeera.com/news/2020/8/27/putin-russian-forces-ready-to-enter-belarus-to-end-protests>> [Žiūrėta 2021 05 05].

Panašus nesikišimo principo apibrėžimo naudojimas šiandien įžvelgiamas ir Baltarusijoje. Pavyzdžiui, kadangi Baltarusija ir Rusija yra pasirašiusios dvišalį karinį paktą, kuris įgalina šalis naudoti vienas kitos karines jėgas struktūras, tarp jų – policijos pajėgas, jeigu tam atsirastų poreikis,⁷⁵ po 2020 m. šalyje įvykusių Baltarusijos prezidento rinkimų šis susitarimas įgavo dar didesnę reikšmę, kai Baltarusijos gynybos reikalų ministras susitikime su Rusijos gynybos reikalų ministru nutarė kitais metais kartu vykdyti kasmetines karines pratybas „Zapad“. Taip pat buvo pasirašyta rezoliucija dėl „bendrų specialiųjų pratimų“ atlikimo ir jų vykdymo⁷⁶. Vakarų valstybėms išreiškus nepritarimą tokiems sprendimams, Rusijos užsienio reikalų ministras S. Lavrov naudojo tuos pačius kaltinimus Vakarams dėl jų „akivaizdaus kišimosi“ į šių dviejų šalių vidaus reikalus,⁷⁷ o Baltarusijos *de facto* prezidentas A. Lukašenka teigė, kad „Šiandien ginti Baltarusiją yra lygiai taip pat svarbu kaip ir ginti visą regioną, savo sąjungininkus ir pavyzdį, kuris yra rodomas kitiems. [...] Jeigu Baltarusija neatlaikys šio konflikto, konflikto banga plėsis toliau⁷⁸“.

Kadangi Nikaragvos bylos metu buvo nustatyta, jog viena iš teisėtų prievartos metodų taikymo aplinkybių yra jų naudojimas siekiant apsiginti nuo ginkluotų užsienio valstybių finansuojamų nevyriausybinėse organizuotų grupių, Baltarusija, teigdama, kad „Vakarai kišosi į 2020 m. šalies įvykius, finansuodami opozicijos grupes, nukreiptas prieš šalies valdžią“,⁷⁹ įgalino valstybės valdžios organus naudotis šia tarptautinės teisės išlyga tvarkant išimtinai valstybės kompetencijai priskiriamas sritis – „vidaus reikalus“. Vis dėlto toks prievartos metodų taikymas iš esmės nesutampa su Baltarusijos tarptautinėje teisėje įtvirtintais šalies įsipareigojimais, pavyzdžiui, Tarptautiniu pilietiniu ir politiniu teisių paktu, kuriame Baltarusija garantuoja pilietines ir politines šalies gyventojų teises „savo iniciatyva įkurti, organizuoti ir jungtis prie politinių judėjimų⁸⁰“.

Dėl šių priežasčių galima teigti, kad teorinėje dalyje minėti politinių lyderių komunikuojami panašumų ir asociacijų apibrėžimai užima esminį vaidmenį formuojant Baltarusijoje naudojamą nesikišimo principo sampratą. Suvokiant „Vakarų“, „demokratiją“ ir

⁷⁵ Radio Free Europe Radio Liberty, „Putin, Lukashenka To Hold First Face-To-Face Talks Since Postelection Crisis.“ 2020, Rugsėjo 11 d. <<https://www.rferl.org/a/putin-lukashenka-to-hold-first-face-to-face-talks-since-postelection-crisis/30833486.html>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁷⁶ Reformation, „Belarus and Russia approve the concept of the strategic exercise “West-2021”.“ 2020, Spalio 27 d. <<https://reform.by/175035-hrenin-nazval-uchenija-zapad-2021-glavnym-meroprijatiem-sledujushhego-goda>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁷⁷ Deutsche Welle, „Russia pressures Lukashenko to change constitution.“ 2020, Lapkričio 26 d. <<https://www.dw.com/en/russia-pressure-lukashenko-to-change-constitution/a-55742357>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁷⁸ Radio Free Europe Radio Liberty, „Belarus’s Lukashenka Rejects Foreign Mediation Of Postelection Crisis, Says Promised ‘Full Assistance’.“ 2020, Rugsėjo 15 d. <<https://www.rferl.org/a/lukashenka-says-wants-to-talk-to-putin-amid-minsk-protests/30785333.html>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁷⁹ Ali Cura, „Opposition in Belarus uses unusual tactics.“ *Anadolu Agency*, 2020, Rugsėjo 14 d. <<https://www.aa.com.tr/en/europe/opposition-in-belarus-uses-unusual-tactics/1972798>> [Žiūrėta 2021 05 07].

⁸⁰ Ministry of Justice of Republic of Belarus, „Human Rights in The Legislation of The Republic of Belarus.“ <https://minjust.gov.by/en/information/human_rights/> [Žiūrėta 2021 05 07].

„žmogaus teisių“ klausimus kaip „kišimasi į šalies vidaus reikalus“, Baltarusija brėžia skirti tarp savęs ir tarptautinės bendruomenės dėl nesikišimo principo interpretacijos. Ši skirtis įgalina Baltarusiją naudoti nesikišimo principo apibrėžimą kaip priemonę siekiant savanaudiškų tikslų, šiuo atveju – išlaikyti politinio režimo įtaką šalyje bei apsiginti nuo išorės kritikos dėl žmogaus teisių pažeidimų.

3.2. Žmogaus teisių ir nacionalinio saugumo polemika

Tokia nesikišimo principo samprata Baltarusijoje yra nuosekli, atsiskleidusi dar 2006 m., kai po šalyje įvykusių prezidento rinkimų ir po jų sekusių įvykių, sulaukusi sankcijų iš Vakarų dėl „nuolatinių pranešimų apie bauginimą, savavališką, daugiau nei tūkstančio piliečių sulaikymą ir įkalinimą [...] uždary, politiškai motyvuotų, teismo procesų, sprendžiančių opozicijos lyderių veikėjų ir žmogaus teisių apsaugos gynėjų likimą, organizavimą“,⁸¹ Baltarusija kartu su kitomis Nepriklausomų valstybių sandraugos (*Commonwealth of Independent States*) narėmis teigė, kad tokios sankcijos - pernelyg didelis susikonglomeravimas į žmogaus teisių klausimus, pamirštant gerbti šalių suverenumą ir principą nesikišti į kitos valstybės vidaus reikalus,⁸² pabrėždama, kad buvusioms Sovietų sąjungos šalims yra taikomi „dvigubi standartai ir selektyvus požiūris“⁸³. Šalies vadovo A. Lukašenkos pozicija buvo tokia pati. Jo nuomone, tokios Baltarusijai taikomos sankcijos yra „niekur nevedantis kelias“⁸⁴ ir kad šalis galimai pasirinktų didinti represijų kiekį, jeigu „Vakarai ir toliau taip atvirai kišis į Baltarusijos vidaus reikalus“⁸⁵.

Tokią patį gynybinį nesikišimo principo sampratos konstravimą šalyje buvo galima įžvelgti ir 2011 m., kai po 2010 m. gruodžio 19 d. vykusių Baltarusijos prezidento rinkimų JT žmogaus teisių komisijai, pakartotinai išreiškus susirūpinimą dėl nesąžiningai vykdytų rinkimų ir tolimesnių žmogaus teisių pažeidimų, buvo užšaldytas A. Lukašenkos turtas⁸⁶. Netrukus po šios ir kitų sankcijų įvedimo, Neprisijungusių valstybių judėjimo (*angl. Non-Aligned Movement*) nariai surengė protestus dėl tokio sprendimo, teigdami, kad šios politinės ir ekonominės sankcijos pažeidžia tarptautinės teisės nesikišimo principo apibrėžimą ir yra naudojamos be GA ar ST patvirtinimo⁸⁷. Nors Baltarusija pripažįsta, kad suverenumo konceptas negali būti naudojamas kaip pretekstas žmogaus teisių pažeidimams, etniniams

⁸¹ Martin Dawidowicz, *Third-Party Countermeasures in International Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017, 212.

⁸² Thomas Ambrosio, *Authoritarian Backlash – Russian Resistance to Democratization in the Former Soviet Union*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2009, 58.

⁸³ Ten pat, 58.

⁸⁴ Konstanty Gebert, „Shooting in the dark? EU sanctions policies.“ *European Council on Foreign Relations*, 2013, Sausis, 3 <https://ecfr.eu/wp-content/uploads/ECFR71_SANCTIONS_BRIEF_AW.pdf> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁸⁵ Interfax–Ukraine, „West openly meddling in Belarus' internal affairs – Lukashenko.“ 2020, Rugsėjo 22 d. <<https://en.interfax.com.ua/news/general/682886.html>> [Žiūrėta 2021 05 08].

⁸⁶ Dawidowicz, 212-215.

⁸⁷ Ten pat, 215-216.

valymams ar ginkluotiems nusikaltimams teisinti, ST patvirtinimą laiko esminiu veiksmu, būtinu norint vykdyti bet kokią kolektyvinę tarptautinės visuomenės veiklą ginant kitos valstybės gyventojus, šiuo atveju – taikant sankcijas,⁸⁸ kurios, anot tuometinės Baltarusijos valdžios, buvo „prieštaraujančios JT Chartijos tarptautinės teisės principams ir jos normoms, ypač nesikišimo principui⁸⁹“. Vėliau tokios gynybinės nesikišimo principo interpretacijos naudojimas buvo pastebimas 2018 m., kai Baltarusija prisijungė prie Serbijoje vykdomo bendro raketų projekto, teisindamasi, kad toks Baltarusijos sprendimas yra paremtas pagalba Serbijai dėl jos „teritoriniam integralumui“ keliamų iššūkių⁹⁰.

Nesikišimo principo naudojimas kaip priemonės sprendžiant saugumo problemų keliamus iššūkius išliko nepakitęs ir 2020 m., kai įvykus Baltarusijos prezidento rinkimams, šalyje buvo pradėti organizuoti masiniai protestai. Nors prieš daugumą protesto dalyvių buvo panaudotas beprecedentis šalies jėgos struktūrų smurtas, o ES pripažino, kad 2020 m. Baltarusijoje vykę prezidento rinkimai buvo neteisėti ir kad valdžios atsakas į civilių surengtus protestus – bauginimo ir smurto pagrindu vykdytų represijų apraiška,⁹¹ šalies vadovas A. Lukašenka šių įvykių atoveiksmyje ir toliau išlaikė nuoseklią poziciją. Naudodamas tapačią nesikišimo principo sampratą ir nekreipdamas dėmesio į išorės kritiką dėl žmogaus teisių pažeidimų vykdymo šalyje, A. Lukašenka rėmėsi Baltarusijos Konstitucijoje minimais punktais, jog laikinas piliečių teisių suvaržymas yra galimas tuomet, kai yra siekiama užtikrinti „Nacionalinio saugumo, viešosios tvarkos, vertybių [...] apsaugą“,⁹² A. Lukašenka pabrėžė, kad: „Valstybės vystymasis visais laikais priklausė nuo jos pastangų užtikrinti nacionalinį saugumą⁹³“, taip pat pridurdamas, kad „Niekas nesutrikdys valdžios darbo. Aš tai garantuoju. Tai yra pagrindinis, ne tik prezidento, tačiau ir valdančiosios vyriausybės tikslas. Neturėtų kilti jokių abejonių, nepaisant to, ką kai kurie individai planuoja ar teigia⁹⁴“. A. Lukašenkos nuomone, oponentai, siekiantys Baltarusijos valdžios pokyčių, kalbėdami apie teisėtus rinkimus siekia „provokuoti Baltarusiją elgtis neteisėtai“ bei „yra manipuliuojami skirtingų

---

⁸⁸ Allison, *Russia and the post-2014 international legal order: revisionism and realpolitik*, 4.

⁸⁹ Dawidowicz, 216.

⁹⁰ Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Belarus, „Ambassador of Belarus V. Brylev meets the Minister of Internal Affairs of Serbia.“ 2020, Gruodžio 8 d. <https://mfa.gov.by/print/en/press/news_mfa/f458cdb0035851c1.html> [Žiūrėta 2021 05 02].

⁹¹ European Council, „EU relations with Belarus, Sanctions following the August 2020 presidential elections.“ 2020, Vasario 17 d. <<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eastern-partnership/belarus/>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁹² Press Service of the President of the Republic of Belarus, „Section II. Individual, Society and The State. Article 23.“ 2021 <<https://president.gov.by/en/gosudarstvo/constitution>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁹³ Press Service of the President of the Republic of Belarus, „Quotes of the President, Army and security, Address to the Belarusian people and the National Assembly.“ 2016, Balandžio 21 d. <<https://president.gov.by/en/quotes/category/army-and-security>> [Žiūrėta 2021 05 05].

⁹⁴ Nigel Walker, Timothy Robinson, „Belarus: 2020 presidential election.“ *House of Commons Library*, 2020, 8 <<https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-8979/>> [Žiūrėta 2021 04 29].

grandžių“, o tai, Lukašenkos nuomone, akivaizdus užsienio galių kišimasis į Baltarusijos vidaus reikalus⁹⁵.

Dėl šių priežasčių galima daryti išvadą, kad toks nuoseklus nesikišimo principo saugumizavimas Baltarusijoje ir toliau konstruoja polemiką tarp žmogaus teisių ir suverenumo konceptų, o tai savo ruožtu prisideda prie šalyje egzistuojančios žmogaus teisių pažeidimų stebėsenos ir jų problemų sprendimo stagnacijos. Tačiau, nors konstruktyvistai kelia prielaidą, kad sukūrus tam tikrą politinę realybę jos dalyviai bus linkę perimti tos realybės sampratą arba jai paklusti (šiuo atveju – Baltarusijos konstruojamą žmogaus teisių pažeidimų ignoravimą), analizuojant šalyje 2020 m. surengtus protestus, šia prielaidą galima paneigti. Todėl, nors Baltarusija vadovaujasi Vestfališkąja tarptautinės teisės samprata, jos piliečiai, konstruodami modernios tarptautinės teisės diskursą parodo, kad politinė realybė šalyje nėra nulemta vien dėl valdžios prievarta konstruojamų tarptautinės teisės sampratų.

3.3. Draudžiamoji kišimosi samprata

Detalesnę 2020 - 2021 m. Baltarusijos teisiniame diskurse konstruojamą polemiką tarp žmogaus teisių ir suverenumo konceptų galima išvelgti nagrinėjant šalies teorinį ir praktinį nesikišimo principo sampratos naudojimą. Pavyzdžiui, Baltarusijos Respublikos Konstitucijos 21 skyrius teigia, jog: „Baltarusijos Respublikos piliečių teisių ir laisvių užtikrinimas yra svarbiausias valstybės tikslas. Valstybė garantuoja Baltarusijos piliečiams jų teises ir laisves, kurios yra įtvirtintos Konstitucijoje ir teisėje, ir kurios nurodytos tarptautiniuose valstybės įsipareigojimuose⁹⁶.“, o šalies *de facto* prezidentas A. Lukašenka yra sakęs, kad „Valdžios ir jai pavaldžių organų darbas turi būti grindžiamas teisingu ir sąžiningu požiūriu į tautos norus⁹⁷.“. Tačiau, nepaisant šių prigimtinių teisių formalaus įtvirtinimo šalies Konstitucijoje, Baltarusija vis dar išlieka žinoma kaip šalis, kurioje žodžio laisvės suvaržymai yra vieni griežčiausių, o žmogaus teisių pažeidimai, ypatingai beprecedenčiai 2020 – 2021 m. protestuotojų sulaikymai ir išorės šalių prašymai atlikti tokių pažeidimų monitoringą traktuojami kaip kišimasis į šalies vidaus reikalus. Natūraliai kyla klausimas – jeigu nesikišimo principo samprata Baltarusijoje yra nuosekliai naudojama kaip priemonė apsiginti nuo išorės kritikos dėl žmogaus teisių pažeidimų, kaip tuomet Baltarusija interpretuoja anksčiau minėtus draudžiamosios prievartos metodus, koreliuojančius su nesikišimo principo apibrėžimu?

⁹⁵ Belarusian Telegraph Agency, „Lukashenko slams foreign interference in Belarus election, domestic affairs.“ 2020, Birželio 25 d. <<https://eng.belta.by/president/view/lukashenko-slams-foreign-interference-in-belarus-election-domestic-affairs-131286-2020/>> [Žiūrėta 2021 04 29].

⁹⁶ Rett R. Ludwikowski, *Constitution-Making in The Region of Former Soviet Dominance*. London: Duke University Press, 1996, 334.

⁹⁷ Press Service of the President of the Republic of Belarus, „Quotes of the President, Fairness and justice, 3rd All-Belarus People’s Congress.“ 2006, Kovo 2 d. <<https://president.gov.by/en/quotes/category/fairness-and-justice>> [Žiūrėta 2021 05 02].

Remiantis prieš tai aprašytu Nikaragvos bylos nuosprendžiu ir JT GA 1981 m. priimta deklaracija dėl „Intervencijos ir kišimosi į kitų valstybių vidaus reikalus nepriimtino“ suvereni valstybė, nors ir turi teisę šalies teritorijoje be kitų valstybių įsikišimo tvarkyti savo vidaus reikalus, visa tai turi daryti atsižvelgdama į savo piliečių valią⁹⁸. Kiekviena valstybė yra įpareigota susilaikyti nuo veiksmų, neleidžiančių tos valstybės piliečiams naudotis savo prigimtinę teisę į laisvę, nepriklausomybę ar apsisprendimą (*self-determination*). Remiantis JT Chartijos principais ir tikslais, valstybei pažeidus šias teises jos piliečiai turi teisę reikalauti paramos iš išorės,⁹⁹ kadangi nesikišimo principas, visų pirma, gina laisvą ir autentišką tautos valią nevaržomai naudotis apsisprendimo teise, taip pat – teisingas sąlygas išsirinkti sau valdžią¹⁰⁰. 2020-2021 m. įvykiai Baltarusijoje leidžia formuoti išvadą, kad piliečių nuomonė, konkrečiai – nesuteikta šalies konstitucijoje įtvirtinta prigimtine teisė „be apribojimų balsuoti ir kandidatuoti į valstybės pareigas remiantis visuotine, lygia ir tiesiogine rinkimų teise“,¹⁰¹ gali būti laikoma prievartos metodo taikymu politiniam piliečių pasirinkimui.

Vis dėlto Baltarusijos valdžia tokių prievartos metodų taikymo savo šalyje nepripažįsta. 2020 m. rugpjūčio 10 d. Nepriklausomų valstybių sandraugos susitikime šalis narės teigė, kad „[...] tie, kurie šaukia ir protestuoja išėję į gatves, nereprezentuoja Baltarusijos daugumos. Žinoma, kad jie nori pokyčių. Mes suprantame ir gerbiame tokią jų poziciją. Visose šalyse yra tų, kurie nepitaria oficialiai išrinktai valdžiai ir nori kažko kito. Vis dėlto jeigu kalbame apie demokratiją, turime gerbti daugumos išreikštą poziciją¹⁰²“. A. Lukašenka savo ruožtu teigė, kad tie, kurie renkasi protestuoti prieš jo valdžią, turėtų „nusiraminti, prisėsti ir toliau dirbti“¹⁰³ valstybei.

Mokslininkės Irinos Busyginos duomenimis, tokie prievartos metodų taikymai greitai suteikia norimą rezultatą, pavyzdžiui – įtvirtinant valdžios poziciją parodyti aukštą šalies nenusipėjamumo lygį, kuris tampa pranašumu keičiant tarptautinės tvarkos taisykles¹⁰⁴. Baltarusijos atveju toks šalies nenusipėjamumo demonstravimas atsispindėjo šalies vadovo A. Lukašenkos žodžiuose, kurie įspėjo ES dėl sankcijų Baltarusijai taikymo: „[...] jeigu Europos

---

⁹⁸ UN General Assembly, „Declaration on the Inadmissibility of Intervention and Interference in the Internal Affairs of States.“ *Refworld*, 1981 <<https://www.refworld.org/docid/3b00f478f.html>> [Žiūrėta 2021 05 02].

⁹⁹ Kleczkowska, *Three Reasons Why the International Community Should Engage with the Situation in Belarus*.

¹⁰⁰ Antonio Cassese, „Self-Determination of Peoples, A Legal Reappraisal.“ *Cambridge University Press*, 1998, Lapkritis <<https://www.cambridge.org/gb/academic/subjects/law/public-international-law/self-determination-peoples-legal-reappraisal?format=PB>> [Žiūrėta 2021 05 02].

¹⁰¹ Ludwikowski, 336.

¹⁰² Official Website of the Republic of Belarus, „Lebedev: Belarus’ presidential election was organized well.“ 2020, Rugpjūčio 10 d. <https://www.belarus.by/en/press-center/belarus-presidential-election-news/lebedev-belarus-presidential-election-was-organized-well_i_0000117278.html> [Žiūrėta 2021 05 02].

¹⁰³ Official Website of the Republic of Belarus, „Lukashenko: We’ve held an election, there will be no other.“ 2020, Rugpjūčio 17 d. <https://www.belarus.by/en/press-center/belarus-presidential-election-news/lukashenko-weve-held-an-election-there-will-be-no-other_i_0000117588.html> [Žiūrėta 2021 05 02].

¹⁰⁴ Busygina, 34.

Sąjunga planuoja žengti du žingsnius į priekį, Baltarusija atsakys žengdama penkis¹⁰⁵.“.
Politologė Anaïs Marin tokią tarptautinės komunikacijos formą ir Baltarusijoje formuojamą teisinio diskurso politiką įvardija kaip tradicinį A. Lukašenkos metodą palaikyti šalies režimo įtakos galią¹⁰⁶. Taip pat nesikišimo principo naudojimas siekiant išvengti kritikos dėl žmogaus teisių pažeidimų ir kitų autoritarinio režimo vykdomų nusižengimų tampa patogia priemone apsiginti nuo išorės kritikos ir netapti izoliuota valstybe, priklausoma nuo kaimyninių šalių daromos įtakos.

Dėl šių priežasčių galima teigti, kad 2020 – 2021 m. Baltarusijos valdžios formuojamas teisinis diskursas dėl nesikišimo principo ir toliau išlieka nuoseklus. Taip pat galima teigti, kad tarptautinės teisės principai dėl prievartos metodų taikymo Baltarusijoje nesulaukia detalesnės analizės, veikiau yra ignoruojami. Todėl Baltarusijoje vykdoma politika dėl nesikišimo principo teisinio diskurso ir toliau išlieka nepakitusi. Vis dėlto, remiantis teorijoje iškeltomis prielaidomis, jog istorinę atmintį visada lemia visuomenės kolektyvinė atmintis, kuri vėliau teikia vienybės ir savitumo pojūtį, galima teigti, kad modernios tarptautinės teisės diskursas ir žmogaus teisių klausimai Baltarusijoje pamažu nugali Vestfališkosios teisinės sampratos normas, kurias Baltarusijos valdžia renkasi savavališkai interpretuoti.

---

¹⁰⁵ Clara Portela, „The European Union and Belarus: Sanctions and partnership?“, *Research Gate*, 2011, 494 <https://www.researchgate.net/publication/263328425_The_European_Union_and_Belarus_Sanctions_and_partnership> [Žiūrėta 2021 05 02].

¹⁰⁶ Anaïs Marin, „Under Pressure: Can Belarus Resist Russian Coercion?“, *Institute for Security Studies*, 2020 <<https://www.iss.europa.eu/content/under-pressure-can-belarus-resist-russian-coercion>> [Žiūrėta 2021 05 02].

Išvados

1. Visų pirma, analizuotuose tarptautinės teisės šaltiniuose išryškėja esminiai nesikišimo principo elementai ir jų sąveika su: 1) prigimtinė teise į kolektyvinę savigyną; 2) prievartos metodų taikymu. Kolektyvinės savigynos teisė negali būti naudojama pažeidžiant nesikišimo principo sampratą, t.y. – kai ši teisė yra naudojama kitais atvejais, kurie nėra skirti savigynai nuo užsienio valstybių vykdomų ginkluotų užpuolimų ar užsienio valstybių finansuojamų nevyriausybinių organizuotų grupių, jeigu šių grupių tikslas yra įvykdyti ginkluotą užpuolimą. Antra, nesikišimo principo apibrėžimas negali būti naudojamas siekiant pateisinti valstybių naudojamus prievartos metodus, t.y. – ginkluota intervencija ir visos kitos kišimosi ar bandymų grasinti formos, nukreiptos prieš valstybės teisinį asmenį ar prieš jos politinius, ekonominius ar kultūrinius sudedamuosius elementus yra nesikišimo principo pažeidimas.

2. Antra, teorinėje tyrimo dalyje iškelta konstruktyvistų prielaida teigė, kad tam tikrą valstybėje naudojamą nesikišimo principo interpretaciją lems tautinės tapatybės, politinės kalbos ir valdžios lyderių pozicijų konstruojami teisiniai diskursai. Tyrimo rezultatai parodė, kad tokio teorinio pagrindo tinkamumas buvo dalinis. Teorinis tyrimo pagrindas buvo tinkamas nustatant, jog Baltarusijos, kaip neseniai nepriklausomybę atgavusios šalies, tautinė tapatybė susidūrė su daugybe tuo metu politinio režimo įvestų iššūkių, tokių kaip netolygi kultūrinė ir kalbinė raida, įvairūs politiniai sukrėtimai ir beveik nepakitusios politinių lyderių pozicijos, todėl šalies valdžios konstruojama nesikišimo principo samprata buvo reikšmingai veikiama Rusijoje konstruojamo teisinio diskurso krypties. Vis dėlto išsikelta prielaida, jog „politinė kalba yra politinė realybė“ 2020 m. šalyje vykusių protestų (ir jų masto) kontekste įrodo, kad politinės valdžios konstruojami teisiniai diskursai galutinai nenulemia šalies politinės realybės, pasireiškiančios per tautinės tapatybės prizmę, veikiau – tautinės tapatybės vedini yra konstruojami toliau.

3. Trečia, tyrimo metu išsikelta prielaida teigė, kad autoritarinės šalys, siekiančios režimo stabilumo, stengsis, jog politinėse diskusijose žmogaus teisių klausimai nebūtų keliami, šias problemas nukreipiant į ekonomikos ar saugumo lygmenį. Tyrimo rezultatai leidžia daryti išvadą, kad tokios teorinės prielaidos iškėlimas buvo tinkamas, kadangi Baltarusija, suvokdama save kaip suvereniteto, teritorinio vientisumo ir nesikišimo į kitų valstybių vidaus reikalus principų gynėją, taip pat kaip ir Rusija, traktuoja, kad humanitarinė intervencija ir žmogaus teisių pažeidimų stebėjimai yra „liberalios Vakarų įtakos“ konstruojamas pretekstas kištis į šios šalies vidaus reikalus. Propaguodama Vestfališkosios tvarkos teisinį diskursą, Baltarusija nuosekliai saugumizuoja žmogaus teisių klausimus naudodamasi nesikišimo principo samprata

ir renkasi brėžti teisinę skirtį tarp savęs ir Vakarų. Vis dėlto po 2020 m. šalyje suorganizuotų prezidento rinkimų toliau nuosekliai ignoruodama Vakarų kritiką dėl žmogaus teisių pažeidimų, Baltarusija sukūrė precedentą, keliantį pavojų ne tik žmogaus teisių, tačiau ir pačios valstybės identiteto konceptui. Vestfališkosios tvarkos gynimas, naudojantis nesikišimo principo apibrėžimu tapo atvira grėsme, nukreipta ne tik prieš „Vakarus“, tačiau ir prieš pačios Baltarusijos žmones.

4. Baltarusija, kaip buvusi Sovietų sąjungos narė, kuri yra reikšmingai veikiama išskirtinių Rusijos, kaip regiono lyderės, konstruojamų teisinių privilegijų į tarptautinės teisės principus ir esmines jos vertybes žvelgia kitaip nei Vakarai. Saugodama šalies režimą ir ignoruodama savo tarptautinius įsipareigojimus žmogaus teisių srityje, Baltarusija manipuliuoja „išimtinės valstybės kompetencijos“, „vidaus reikalų“ bei „prievartos metodų“ sampratomis. Vadovaudamasi tokiu išskirtinumo konstruktu ir Vestfališkosios tarptautinės teisės samprata, Baltarusijos valdžia nuosekliai siekia išsaugoti savo poziciją dėl nesikišimo principo sampratos, kadangi tai veiksmingiausias būdas užtikrinti sėkmingą režimo vykdomos politikos įtaką vidaus reikaluose ir tarptautiniuose santykiuose.

5. Kadangi tarptautinė teisė ir jos principai yra kompleksiškas, nuolatos kintantis reiškinys, tyrime pateiktos išvados neturėtų būti suprantamos kaip nekintančios ar nepavaldžios didesnės apimties tyrimų analizėms. Taip pat skaitytojas turėtų atsižvelgti į tai, kad tyrimo metu analizuotos Baltarusijos politinių lyderių kalbos, jų pozicijos ir tarptautinės teisės dokumentai buvo versti į anglų kalbą. Kadangi kai kurie dokumentai ar lyderių pozicijos nebuvo imlios adekvačiam vertimui, tyrimas susidūrė su daliniu informacijos trūkumu. Todėl, norėdami visapusiškai suvokti Baltarusijos teisinį diskursą ir kaip šalis renkasi naudoti nesikišimo principo apibrėžimą, ateities tyrėjai turėtų gebėti analizuoti pirminius dokumentų šaltinius bei atkreipti dėmesį ne tik kaip teisinis diskursas yra konstruojamas Baltarusijoje ar Rusijoje, tačiau kartu atlikti ir kitų šalių, neseniai naudojusių nesikišimo principo apibrėžimą gynybinių klausimų sprendimui, pavyzdžiui, Ukrainos ir Gruzijos teisinių diskursų analizę. Nuodugnus pirminių šaltinių ir prieš tai įvardytų šalių teisinių diskursų suvokimas leis ne tik detaliau identifikuoti priežastis, lėmusias šalies nesikišimo principo sampratos formavimąsi regione, tačiau ir jas palyginti.

6. Tyrimo metu naudotas konstruktyvizmo teorinis pagrindas įgalino tyrėją atsakyti į klausimą kaip tautinė tapatybė ir politinė kalba sąveikauja su nesikišimo principo apibrėžimu Baltarusijoje. Vis dėlto, ateities tyrėjai norėdami papildyti šiuo teoriniu pagrindu atliktas įžvalgas galėtų praplėsti Baltarusijos nesikišimo principo sampratos analizę naudodami realizmo teorijos įžvalgas, pavyzdžiui – keliant klausimą kokį poveikį nesikišimo principo sampratai šalyje turėjo ekonominiai veiksniai.

Literatūros sąrašas

Tyrimai, studijos, analitiniai straipsniai

1. Albahary, Daniel, *International Human Rights and Global Governance: The End of National Sovereignty and the Emergence of a Suzerain World Polity?* Michigan: Michigan State University Journal of International Law, 2010.
2. Alexandrov, Maxym, „The Concept of State Identity in International Relations: A Theoretical Analysis.” *CORE*, 2003 <<https://core.ac.uk/download/pdf/197279417.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 05].
3. Allison, Roy, „Russia and the post-2014 international legal order: revisionism and realpolitik.” *Oxford University Research Archive*, 2017 <<https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:90e444e9-9f27-48ee-a999-6287a25b1ff1>> [Žiūrėta 2021 05 05].
4. Allison, Roy, *Russia, the West, and Military Intervention*. Oxford: Oxford University Press, 2013.
5. Ambrosio, Thomas, *Authoritarian Backlash – Russian Resistance to Democratization in the Former Soviet Union*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2009.
6. Badescu, Cristina Gabriela, *Humanitarian Intervention and the Responsibility to Protect: Security and human rights (Global Politics and the Responsibility to Protect)*. London: Routledge, 2010.
7. Berger, Peter L., Thomas Luckmann, *The Social Construction of Reality, A Treatise in the Sociology of Knowledge*. London: Penguin Books, 1966.
8. Boucher, David, „Resurrecting Pufendorf and capturing the Westphalian moment.” *CORE*, 2001 <<https://core.ac.uk/download/pdf/2814435.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 05].
9. Busygina, Irina, *Russia – EU Relations and the Common Neighborhood, Coercion vs. Authority*. New York: Routledge, 2018.
10. Cassese, Antonio, „Self-Determination of Peoples, A Legal Reappraisal.” *Cambridge University Press*, 1998 <<https://www.cambridge.org/gb/academic/subjects/law/public-international-law/self-determination-peoples-legal-reappraisal?format=PB>> [Žiūrėta 2021 05 02].
11. Chipere, Ngoni, „Understanding Complex Sentences, Native Speaker Variation in Syntactic Competence.” *Springer Link*, 2003 <https://link.springer.com/chapter/10.1057/9780230005884_7> [Žiūrėta 2021 05 05].
12. Dawidowicz, Martin, *Third-Party Countermeasures in International Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017.
13. Dews, Peter, „Power and Subjectivity in Foucault.” *ResearchGate*, 1984 <https://www.researchgate.net/publication/315744463_Power_and_Subjectivity_in_Foucault> [Žiūrėta 2021 05 05].
14. Donnelly, Jack, „State Sovereignty and Human Rights.” *University of Denver*, 2004 <<https://www.du.edu/korbel/hrhw/workingpapers/2004/21-donnelly-2004.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 05].
15. Edelman, Murray „Political Language and Political Reality.” *JSTOR*, 1985 <<https://www.jstor.org/stable/418800?seq=1>> [Žiūrėta 2021 05 05].
16. Evans, Graham, Jeffrey Newnham, *The Dictionary of World Politics: A Reference Guide to Concepts, Ideas, and Institutions*. New York: Simon & Schuster, 1990.

17. Gebert, Konstanty, „Shooting in the dark? EU sanctions policies.” *European Council on Foreign Relations*, 2013 <https://ecfr.eu/wp-content/uploads/ECFR71_SANCTIONS_BRIEF_AW.pdf> [Žiūrėta 2021 05 05].
18. Glennon, Michael J., Peter Ackerman, „The Right Side of the Law.“ *Tavaana*, 2007 <<https://tavaana.org/sites/default/files/The%20Right%20Side%20of%20the%20Law%20-%20The%20American%20Interest.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 05].
19. Gražytė, Ignė, *Valstybės atsakomybė už asmenų veikas*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2008.
20. Greenfeld, Liah, Jonathan Eastwood, „National Identity.“ *Oxford Handbooks Online*, 2009 <<https://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199566020.001.0001/oxfordhb-9780199566020-e-11>> [Žiūrėta 2021 05 05].
21. Gross, Leo, „The Peace of Westphalia, 1648-1948.” *JSTOR*, 1948 <<https://www.jstor.org/stable/2193560?seq=1>> [Žiūrėta 2021 05 05].
22. Guzzini, Stefano, Anna Leander, *Constructivism and International Relations, Alexander Wendt and his critics*. New York: Routledge, 2006.
23. Halbwachs, Maurice, *On Collective Memory*. Chicago: University of Chicago Press, 2020.
24. Hayman, P. A., John Williams, „Westphalian sovereignty: rights, intervention, meaning and context.” *CORE*, 2013 <<https://core.ac.uk/download/pdf/192617916.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 05].
25. Irvine, Judith T., „When Talk Isn't Cheap: Language and Political Economy.” *AnthroSource*, 1989 <<https://anthrosource.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1525/ae.1989.16.2.02a00040>> [Žiūrėta 2021 05 05].
26. Jakniūnaitė, Dovilė, „Naujausios Tendencijos Tarptautinių Santykių teorijoje: Konstruktyvizmas, Postmodernizmas ir Virtualizmas.“ 2000 <<http://www.jakniunaite.lt/wp-content/uploads/2015/06/2000-naujos-teorijos.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 05].
27. Kapossy, Béla, Richard Whitmore, *The Law of Nations, Or, Principles of the Law of Nature, Applied to the Conduct and Affairs of Nations and Sovereigns, with Three Early Essays on the Origin and Nature of Natural Law and on Luxury*. Indiana: Liberty Fund, 2008.
28. Keith, Arthur, „A New Theory of Human Evolution.“ *ArthurKeith*, 1948 <<https://arthurkeith.wordpress.com/a-new-theory-of-human-evolution/>> [Žiūrėta 2021 05 05].
29. Klabbers, Jan, „Friedrich Kratochwil. The Status of Law in World Society: Meditations on the Role and Rule of Law.“ *Oxford Academic*, 2014 <<https://academic.oup.com/ejil/article/25/4/1195/385576>> [Žiūrėta 2021 05 05].
30. Kupchan, Charles A., „Enmity into Amity: How Peace Breaks Out.“ *Friedrich Ebert Stiftung*, 2011 <<https://library.fes.de/pdf-files/iez/07977.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 05].
31. Labovič, Viktorija, *Valstybių suvereniteto samprata šiuolaikinėje tarptautinėje teisėje*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2007.
32. Lisicos, Edgardo, *Ginkluotos jėgos naudojimo prieš „Islamo valstybės“ kovotojus teisėtumas pagal tarptautinę teisę*. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2018.
33. Low–Beer, Ann, „School History, National History and The Issue of National Identity.” *Universitat de Barcelona*, 2003 <http://www.ub.edu/histodidactica/images/documentos/pdf/school_history.pdf> [Žiūrėta 2021 05 05].
34. Lowe, Vaughan, *International Law*. New York: Oxford University Press, 2007.
35. Ludwikowski, Rett R., *Constitution-Making in The Region of Former Soviet Dominance*. London: Duke University Press, 1996.

36. Lyncan, William G., *Philosophy of Language, A Contemporary Introduction*. New York: Routledge, 2019.
37. Marin, Anaïs, „Under Pressure: Can Belarus Resist Russian Coercion?“ *Institute for Security Studies*, 2020 <<https://www.iss.europa.eu/content/under-pressure-can-belarus-resist-russian-coercion>> [Žiūrėta 2021 05 02].
38. Michigan State Journal of International Law, „Michigan State international law review.“ *BerkeleyLaw*, 2009 <<https://lawcat.berkeley.edu/record/1160286>> [Žiūrėta 2021 05 05].
39. Moynihan, Harriet, „The Application of International Law to State Cyberattacks Sovereignty and Non-Intervention.“ *Chatham House*, 2019 <<https://www.chathamhouse.org/2019/12/application-international-law-state-cyberattacks/3-application-non-intervention-principle>> [Žiūrėta 2021 05 05].
40. Narušienė, Vaiva, „Istorinės atminties fenomenas pirmosios XX a. pusės rašytojų kūryboje: Fabijono Neveravičiaus istoriniai romanai lietuvių ir lenkų literatūros kontekste.“ *Vilniaus Universiteto leidykla*, 2012 <<https://www.zurnalai.vu.lt/literatura/article/view/2422/1619>> [Žiūrėta 2021 05 05].
41. Oppenheim, Jennings, Arthur Watts, *Oppenheim's international law: Vol. 1, Peace*. London: Longman, 1996.
42. Osiander, Andreas, „Sovereignty, International Relations, and the Westphalian Myth.“ *Friedrich Ebert Stiftung*, 2001 <<https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/10676369.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 05].
43. Portela, Clara, „The European Union and Belarus: Sanctions and partnership?“ *Research Gate*, 2011 <https://www.researchgate.net/publication/263328425_The_European_Union_and_Belarus_Sanctions_and_partnership> [Žiūrėta 2021 05 02].
44. Reus-Smit, Christian, „Human Rights and the Social Construction of Sovereignty.“ *JSTOR*, 2001 <<https://www.jstor.org/stable/20097758?seq=1>> [Žiūrėta 2021 05 05].
45. Roth, Kenneth, „To recapture the Initiative from the Human Rights opponents Foreword to the World Report 2009.“ *Human Rights Watch*, 2009 <<https://www.hrw.org/de/world-report/2009/country-chapters/258916>> [Žiūrėta 2021 05 05].
46. Shen, Jianming, „The Non-Intervention Principle and Humanitarian Interventions under International Law.“ *University of Baltimore*, 2001 <http://law.ubalt.edu/downloads/law_downloads/ILT_07_2001.pdf> [Žiūrėta 2021 05 05].
47. Stewart, Dale B., *The Russian-Ukrainian Friendship treaty and the search for regional stability in Eastern Europe*. Monterey: Naval Postgraduate School, 1997.
48. Sultan, Onur, „Regions and Powers.“ *Beyond the Horizon ISSG*, 2017 <<https://behorizon.org/regions-and-powers/>> [Žiūrėta 2021 05 05].
49. Teschke, Benno Gerhard, *The Making of the Westphalian State-System: Social Property Relations, Geopolitics and the Myth of 1648*. London: ProQuest LLC, 1999.
50. Tsagourias, Nicholas, „Electoral Cyber Interference, Self-Determination and the Principle of Non-Intervention in Cyberspace.“ *EJIL:Talk!*, 2016 <<https://www.ejiltalk.org/electoral-cyber-interference-self-determination-and-the-principle-of-non-intervention-in-cyberspace/>> [Žiūrėta 2021 05 05].
51. Walker, Nigel, Timothy Robinson, „Belarus: 2020 presidential election.“ *House of Commons Library*, 2020 <<https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-8979/>> [Žiūrėta 2021 04 29].

52. Wendt, Alexander, „Anarchy is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics.” *ResearchGate*, 1992 <https://www.researchgate.net/publication/227392580_Anarchy_is_What_States_Make_of_It_The_Social_Construction_of_Power_Politics> [Žiūrėta 2021 05 05].
53. Winer, Allen S., „Authoritarian International Law, the Use of Force and Intervention.” *Cambridge Core*, 2020 <<https://www.cambridge.org/core/journals/american-journal-of-international-law/article/authoritarian-international-law-the-use-of-force-and-intervention/7838F875CD60FF698248AE56B98265BA>> [Žiūrėta 2021 05 05].

Publicistiniai straipsniai

54. Al Jazeera Media Network, „*Putin: Russian forces ready to enter Belarus to end protests.*“ 2020-08-27 <<https://www.aljazeera.com/news/2020/8/27/putin-russian-forces-ready-to-enter-belarus-to-end-protests>> [Žiūrėta 2021 05 05].
55. Amnesty International UK, „What is the Universal Declaration of Human Rights?” 2017 <<https://www.amnesty.org.uk/universal-declaration-human-rights-UDHR>> [Žiūrėta 2021 05 05].
56. Belarusian Telegraph Agency, „Lukashenko slams foreign interference in Belarus election, domestic affairs.” 2020-06-25 <<https://eng.belta.by/president/view/lukashenko-slams-foreign-interference-in-belarus-election-domestic-affairs-131286-2020/>> [Žiūrėta 2021 04 29].
57. Cura, Ali, „Opposition in Belarus uses unusual tactics.” *Anadolu Agency*, 2020-09-14 <<https://www.aa.com.tr/en/europe/opposition-in-belarus-uses-unusual-tactics/1972798>> [Žiūrėta 2021 05 07].
58. Deutsche Welle, „Russia pressures Lukashenko to change constitution.” 2020-11-26 <<https://www.dw.com/en/russia-pressure-lukashenko-to-change-constitution/a-55742357>> [Žiūrėta 2021 05 05].
59. Gunaratne, Dakshinie Ruwanthika, „Nicaragua vs the United States: Use of Force and Self-Defense (1 of 3).” *Ruwanthika Gunaratne*, 2012-11-15 <<https://ruwanthikagunaratne.wordpress.com/2012/11/15/nicaragua-vs-us-case-summary/>> [Žiūrėta 2021 05 05].
60. Human Rights Watch, „Belarus Events of 2020.” 2021-01-13 <<https://www.hrw.org/world-report/2021/country-chapters/belarus>> [Žiūrėta 2021 05 05].
61. Interfax-Ukraine, „West openly meddling in Belarus’ internal affairs – Lukashenko.” 2020-08-22 <<https://en.interfax.com.ua/news/general/682886.html>> [Žiūrėta 2021 05 08].
62. Kleczkowska, Agata, „Three Reasons Why the International Community Should Engage with the Situation in Belarus.” *OpinioJuris*, 2020-09-25 <<http://opiniojuris.org/2020/09/25/three-reasons-why-the-international-community-should-engage-with-the-situation-in-belarus/>> [Žiūrėta 2021 05 02].
63. Putz, Catherine, „Divergent Diplomatic on Belarus Across the Former Soviet Union.” *The Diplomat*, 2020-09-01 <<https://thediplomat.com/2020/09/divergent-diplomatic-paths-on-belarus-across-the-former-soviet-union/>> [Žiūrėta 2021 05 05].

64. Radio Free Europe Radio Liberty, "U.S., Europeans Say Belarusian Leader Illegitimate As New Crackdown Follows Surprise Swearing-In." 2020-09-23 <<https://www.rferl.org/a/lukashenka-abruptly-sworn-in-for-new-term-as-belarusian-president/30853536.html>> [Žiūrėta 2021 05 05].
65. Radio Free Europe Radio Liberty, „Belarus’s Lukashenka Rejects Foreign Mediation Of Postelection Crisis, Says Promised ‘Full Assistance’.” 2020-08-15 <<https://www.rferl.org/a/lukashenka-says-wants-to-talk-to-putin-amid-minsk-protests/30785333.html>> [Žiūrėta 2021 05 05].
66. Radio Free Europe Radio Liberty, „Putin, Lukashenka To Hold First Face-To-Face Talks Since Postelection Crisis.“ 2020-09-11 <<https://www.rferl.org/a/putin-lukashenka-to-hold-first-face-to-face-talks-since-postelection-crisis/30833486.html>> [Žiūrėta 2021 05 05].
67. Reformation, „Belarus and Russia approve the concept of the strategic exercise “West-2021”.” 2020-10-27 <<https://reform.by/175035-hrenin-nazval-uchenija-zapad-2021-glavnym-meroprijatiem-sledujushhego-goda>> [Žiūrėta 2021 05 05].
68. TACC, „Lavrov noted the close coordination of the Russian Federation and Venezuela in the international arena and in the UN Security Council.“ 2015-10-02 <<https://tass.ru/politika/2310238>> [Žiūrėta 2021 05 05].
69. Zorkin, Valery, „An Apologia of The Westphalian System.“ *Russia in Global Affairs*, 2004-08-10 <<https://eng.globalaffairs.ru/articles/an-apologia-of-the-westphalian-system/>> [Žiūrėta 2021 05 05].

Teisės aktai

70. International Court of Justice, „Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua.” *Report of Judgments. Advisory Opinions and Orders*, 1986-06-27 <<https://icj-cij.org/public/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 04].
71. International Court of Justice, „Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America).“ 1984 <<https://www.icj-cij.org/en/case/70>> [Žiūrėta 2021 05 05].
72. UN General Assembly, „Declaration on the Inadmissibility of Intervention and Interference in the Internal Affairs of States.” *Refworld*, 1981-12-09 <<https://www.refworld.org/docid/3b00f478f.html>> [Žiūrėta 2021 05 02].
73. United Nations, „*Declaration on Principles of International Law Friendly Relations and Co-Operation among States in Accordance with The Charter of The United Nations.*” 1970-10-24 <<https://www.un.org/ruleoflaw/files/3dda1f104.pdf>> [Žiūrėta 2021 05 06].

Papildomos informacijos ir duomenų šaltiniai

74. European Council, „EU relations with Belarus, Sanctions following the August 2020 presidential elections.” 2020-02-17 <<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eastern-partnership/belarus/>> [Žiūrėta 2021 05 05].
75. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Belarus, „Ambassador of Belarus V. Brylev meets the Minister of Internal Affairs of Serbia.” 2020-12-08 <https://mfa.gov.by/print/en/press/news_mfa/f458cdb0035851c1.html> [Žiūrėta 2021 05 02].

76. Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, „Joint Statement by the Ministers of Foreign Affairs the People’s Republic of China and the Russian Federation on Certain Issues of Global Governance in Modern Conditions.” 2021-03-23 <https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/4647776> [Žiūrėta 2021 05 05].
77. Ministry of Justice of Republic of Belarus, „Human Rights in The Legislation of The Republic of Belarus.“ <https://minjust.gov.by/en/information/human_rights/> [Žiūrėta 2021 05 07].
78. Official Website of the Republic of Belarus, „Lebedev: Belarus’ presidential election was organized well.” 2020-08-10 <https://www.belarus.by/en/press-center/belarus-presidential-election-news/lebedev-belarus-presidential-election-was-organized-well_i_0000117278.html> [Žiūrėta 2021 05 02].
79. Official Website of the Republic of Belarus, „Lukashenko: We’ve held an election, there will be no other.” 2020-08-17 <https://www.belarus.by/en/press-center/belarus-presidential-election-news/lukashenko-weve-held-an-election-there-will-be-no-other_i_0000117588.html> [Žiūrėta 2021 05 02].
80. Press Service of the President of the Republic of Belarus, „Quotes of the President, Army and security, Address to the Belarusian people and the National Assembly.” 2016-04-21 <<https://president.gov.by/en/quotes/category/army-and-security>> [Žiūrėta 2021 05 05].
81. Press Service of the President of the Republic of Belarus, „Quotes of the President, Fairness and justice, 3rd All-Belarus People’s Congress.” 2006-03-02 <<https://president.gov.by/en/quotes/category/fairness-and-justice>> [Žiūrėta 2021 05 02].
82. Press Service of the President of the Republic of Belarus, „Section II. Individual, Society and The State. Article 23.” 2021 <<https://president.gov.by/en/gosudarstvo/constitution>> [Žiūrėta 2021 05 05].

Summary

Analysis of The Concept of Non-Interference in The Internal Affairs of Another State: The Case of 2020 Belarusian Presidential Election

The concept of international law and its principles is often perceived as a broad, thus a very complicated subject. This study offers a different approach by providing a detailed discourse analysis of a different social constructs and perceptions that lay behind the various interpretations of the non-interference principle. Although international law provides the norms on how to perceive the principle of non-interference, it is often unclear how a violation of this principle is interpreted by different countries and when this principle is used as a shield to protect certain political figures against the external criticism.

By using constructivism framework and its theoretical conceptualizations this study explores the case of 2020 Belarus presidential election and analyses its interpretation of the principle of non-interference in the internal affairs of another state. Study also presents the reader with the main components of the principle as well as how significant the interplay between the principle of non-interference and the right to use collective self-defence is.

Because of its historical background, Belarus faced many challenges imposed by its political regime, such as unequal cultural and linguistic development as well as almost unchanged positions of its political leaders. Thus, the concept of non-interference in Belarus was greatly influenced by the powerful legal discourse constructed in Russia. While perceiving itself as one of the last true defenders of the Westphalian system and its principles, Belarus, just like Russia, considers that humanitarian intervention and human rights monitoring is a pretext constructed by the "liberal influences of the West" to interfere in the internal affairs of another sovereign country.

The government of Belarus consistently chooses to transform regular political issues, such as – human rights, into matters of security, thus enabling itself to use extraordinary means of what it perceives as a national protection. Study reveals that ongoing securitization of the principle of non-interference have not changed in the past decade. As of 2020, the government of Belarus uses the same approach to the human rights issues and deflects any external criticism by shielding itself with the benefits of the principle of non-interference.

Although this study provides the reader with a better understanding about the way Belarus interpreted and continues to interpret the principle of non-interference, because international law and its principles is a subject that constantly variates in time, the presented results should not be viewed as final. The reader should also bear in mind that the sources of this study was translated, thus the minor inexactitude of examined terminology might be

present. For further analysis one should research not only the official discourse of Belarus and Russia but also the discourses of its neighbours and other countries, who recently used the principle of non-interference, such as Ukraine or Georgia. These analyses might provide one with a deeper understanding of the miscellaneous variables responsible for the interpretation of non-interference principle in post-soviet countries.

Because this analysis was done using the theoretical approach provided by constructivists, it would be beneficial to deepen the understanding of non-interference principle in Belarus by adding the approach provided by realists. For example – what was the role of various economic factors in the formation of the principle of non-interference in Belarus?